

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ЛУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

**ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА
В СУЧАСНІЙ СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ
ПАРАДИГМІ**

*Колективна монографія,
присвячена 85-річчю Alma mater*

*За загальною редакцією
кандидата педагогічних наук, доцента,
заслуженого працівника освіти України П. М. Бойчука*

Луцьк
Вежа-Друк
2025

УДК 378.011:316.7'06

П 24

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради (протокол № 8 від 30.06.2025 р.)*

Рецензенти:

Цюняк О. П. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри початкової освіти та освітніх інновацій, заступник декана з наукової роботи педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Бойко М. М. – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Білоус П. В. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри філології Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Педагогічна освіта в сучасній соціокультурній парадигмі : кол. мо-
П 24 ногр. / за заг. ред. П. М. Бойчука. – Луцьк : Вежа-Друк, 2025. – 716 с.

ISBN 978-966-940-745-0

У монографії презентовано результати теоретичних та емпіричних досліджень, об'єднаних науковою темою «Педагогічна освіта в сучасній соціокультурній парадигмі». Автори монографії поділились власним педагогічним досвідом та інноваційними практиками підготовки майбутніх фахівців для закладів дошкільної освіти, початкової та середньої ланок Нової української школи. Докладно аналізуються психологічні, лінгво-дидактичні, мистецько-педагогічні, інклюзивні та здоров'язбережувальні аспекти забезпечення якості педагогічної освіти в умовах воєнного часу та кризь призму націєтворчої місії української освіти.

Видання може бути корисним науковцям, викладачам, аспірантам, педагогам-практикам, а також – широкій академічній спільноті.

УДК 378.011:316.7'06

© Колектив авторів, 2025

© КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради, 2025

ISBN 978-966-940-745-0

© Кречко А. М. (обкладинка), 2025

ЗМІСТ

Перелік абревіатур	5
Передмова	6

РОЗДІЛ 1. СОЦІОКУЛЬТУРНІ ВИМІРИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ9

§ 1.1. Теоретико-методологічні основи впровадження освіти для сталого розвитку у професійну підготовку вчителя (<i>Тетяна Бортнюк</i>)	9
§ 1.2. Концептуальні засади травма-інформованого навчання в умовах війни (<i>Марія Козігора</i>)	56
§ 1.3. Особистість вчителя у вирі соціокультурних трансформацій: стратегії стійкості та самоєфективності (<i>Ольга Фаст</i>)	98

РОЗДІЛ 2. ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ КОНТЕКСТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ 138 |

§ 2.1. Українознавство і медіаграмотність як важливі компоненти сучасної мовно-літературної освіти в початковій школі (<i>Надія Горбач, Олена Стрельбіцька</i>)	138
§ 2.2. Есе як сучасний інструмент текстотвірної діяльності здобувачів освіти: формування особистої позиції та творчого мислення (<i>Наталія Грона, Олена Семенов</i>)	175
§ 2.3. Методичні аспекти підготовки вчителя іноземної мови для Нової української школи (<i>Мар'яна Лук'янчук, Валентина Триндюк</i>)	230

РОЗДІЛ 3. ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ 311 |

§ 3.1. Підготовка майбутнього вихователя до інноваційної діяльності у сучасному закладі дошкільної освіти (<i>Марія Замелюк</i>)	311
--	-----

§ 3.2. Логопедична ритміка в системі комплексної психолого-педагогічної роботи з подолання заїкання у дітей дошкільного віку (<i>Наталія Сакір</i>)	354
---	-----

РОЗДІЛ 4. СОЦІОКУЛЬТУРНІ КОНТЕКСТИ

МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

385

§ 4.1. Традиції вокальної підготовки в освітньому просторі Луцького педагогічного коледжу (<i>Анна Зарицька</i>)	385
§ 4.2. Теорія і практика формування професійних якостей майбутнього вчителя музичного мистецтва у Луцькому педагогічному коледжі (<i>Богдана Жорняк</i>)	422
§ 4.3. Диригентська діяльність українського композитора Якова Яциневича: від навчання до професійного становлення (<i>Дарина Чамахуд</i>)	462
§ 4.4. Диригентсько-хорова підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва: історія становлення та перспективи розвитку (<i>Василь Шкоба, Олена Ярмолюк</i>)	502
§ 4.5. Музично-виховна робота на уроках мистецтва та в позакласній діяльності школярів (<i>Світлана Ткачук</i>)	541

РОЗДІЛ 5. ІННОВАЦІЙНІ КОНТЕКСТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

578

§ 5.1. Формування професійних компетентностей у процесі підготовки вчителів фізичної культури (<i>Олександр Митчик</i>)	578
§ 5.2. Національні одноборства в ієрархії спортивних інтересів Нової української школи (<i>Едуард Косинський</i>)	611
§ 5.3. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до використання інноваційних технологій у позакласній роботі (<i>Олеся Дишко</i>)	666

Список рекомендованих джерел	710
---	------------

Інформація про авторів	712
-------------------------------------	------------

ПЕРЕЛІК АБРЕВІАТУР

ДОСР – Десятиліття освіти для сталого розвитку

ВООЗ – Всесвітня організація охорони здоров'я

ЄПВО – Європейський простір вищої освіти

ЄЕК ООН – Європейська економічна комісія Організації

Об'єднаних Націй

ЗВО – заклад вищої освіти

ЗЗСО – заклади загальної середньої освіти

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

НУШ – «Нова українська школа», реформа середнього шкільництва Міністерства освіти і науки України

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ОПП – освітньо-професійна програма

ОСР – освіта для сталого розвитку

ПТСР – посттравматичний стресовий розлад

СР – сталий розвиток

ССР – стратегія сталого розвитку

ЦРТ – Цілі розвитку тисячоліття

ЦСР – Цілі сталого розвитку

ЮНЕП – програма ООН з довкілля

ЮНЕСКО – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

**§ 2.2. Есе як сучасний інструмент текстотвірної діяльності
здобувачів освіти: формування особистої позиції
та творчого мислення**

Наталія Грона,

доктор педагогічних наук, доцент,

Комунальний заклад «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж

імені Івана Франка» Чернігівської обласної ради,

Національний університет «Чернігівський колегіум»

імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна

ORCID: 0000-0003-2578-2865

Олена Семенов,

доктор педагогічних наук, професор,

Сумський державний педагогічний

університет імені А. С. Макаренка, м. Суми, Україна

ORCID: 0000-0002-8697-8602

Вступ. Реалізація ключової реформи Міністерства освіти і науки України – концепції «Нова українська школа» – спрямована на створення школи, яка не лише забезпечує знаннями, але і формує компетентності, які необхідні для успішної самореалізації в суспільстві, навчанні та професійній діяльності.

Сучасний освітній процес спрямований на розвиток ключових та предметних компетентностей. Серед ключових компетентностей, які формуємо в здобувачів на всіх етапах освіти, виокремлюємо спілкування державною мовою, що акумулює здатність усно й письмово висловлювати думки, почуття, факти, а також розуміти роль ефективної комунікації в соціальних та культурних контекстах.

Оволодіння мовою як засобом комунікації є важливим для формування соціально активної та духовно розвиненої особистості. Нині в освітньому процесі утверджується ідея практичної орієнтації курсу української мови, що сприяє мовленнєвій активності здобувачів освіти, оскільки неможливо досягти гармо-

нійного поєднання освіченості, креативності та духовності без засвоєння теоретичних знань, формування мовленнєвих умінь і навичок.

На сьогодні від випускників очікується наявність глибоких теоретичних знань, ґрунтовних навичок, творчого потенціалу, критичного мислення та здатності до ефективної комунікації. У Державному стандарті профільної середньої освіти (2024) серед загальних результатів навчання в мовно-літературній освітній галузі виділено комплекс «Створює письмові висловлення», де визначено, що здобувач освіти «створює відповідно до індивідуальних і суспільних потреб тексти, враховуючи жанрову та стильову специфіку (зокрема художні тексти, медіатексти), і представляє їх», «представляє створені тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) у різний спосіб, за потреби аргументуючи власну позицію та виявляючи творчу індивідуальність» [11]. Отже, текстотвірна діяльність набуває нині особливого значення. На основі аналізу мовознавчих і лінгводидактичних джерел Н. Грона визначає *текстотворчу / текстотвірну діяльність* здобувачів освіти як процес, організований учителем / викладачем чи самоорганізований, створення змістових комунікативних одиниць (від окремого речення до цілого тексту), граматична і композиційна структура яких умотивована стилем, типом, жанром (принагідно зазначає, що окремі дослідники корелюють атрибутив «текстотворча» з «текстотвірна», «текстова», оскільки базовим компонентом комунікації є текст). Уміння створювати (від «творча діяльність») тексти (усні чи письмові) є показником мовної культури особистості, її моральності, внутрішньої і зовнішньої краси [9, с. 23].

Зміст поняття «текстова діяльність» є ширшим, складнішим, ніж зміст поняття «текстотвірна діяльність», яка є сегментом текстової. Під *текстовою діяльністю* розуміємо систему дій на основі знань, навичок і умінь, які дають можливість створювати тексти, сприймати й інтерпретувати їх [9, с. 24].

Уміння створювати тексти (усні чи письмові) є показником мовної культури особистості, її внутрішньої естетики та моральних цінностей. У здатності спілкуватися проявляються інтелект і вихованість, культурність та ціннісні орієнтири особистості. Текстотвірна діяльність стимулює здобувачів освіти до аналізу й оцінки ідей, подій чи текстів. Завдяки цьому вони вчаться критично осмислювати інформацію, а також формувати обґрунтовані висновки й судження.

Під час роботи над створенням текстів здобувачі освіти мають змогу висловлювати свої думки, відстоювати погляди та аргументувати позицію. Це сприяє розвитку самостійності й упевненості в собі, здатності шукати власний стиль та підхід до викладення ідей, експериментувати з формами й образами, стимулюючи креативність. Тематика текстів часто охоплює актуальні соціальні теми, що спонукає молодь задуматися про цінності, культурні та етичні питання, сприяючи загальному світоглядному розвитку й соціалізації.

Тому важливо розуміти основи текстотворення, вільно орієнтуватися в текстах різних стилів, уміти створювати смислово насичений контент для текстів-розповідей, текстів-описів, текстів-міркувань та есе. У нових програмах з української мови виділено есе як вид текстотвірної діяльності, який допомагає здобувачам освіти формувати власні думки, креативно їх виражати та розвиває здатність до аргументації. Знайомство з есе розпочинається вже з 3 класу. Школярі отримують можливість поступово освоювати навички структурування тексту, вираження особистих поглядів та емоцій, що сприяє формуванню критичного мислення. Згодом такі завдання стають основою для розвитку комунікативних здібностей, важливих для подальшого навчання та соціальної інтеграції.

2.2.1. Аналіз актуальних досліджень

Форма есе є найбільш сучасною та зручною для спілкування з адресатом-читачем: висловлення власного ставлення до

життєвих подій, вплив на думки й переконання, виклад часом парадоксальних думок та оцінок.

Дослідженню природи й історичного розвитку есе, залежно від умов комунікації та авторської прагматичної настанови, присвячені розвідки Н. Грони, М. Греб, М. Балаклицького, К. Сільман, Ю. Торговця, Г. Швець.

У методичному посібнику М. Балаклицького зібрано ґрунтовні матеріали з історіографії, теоретичних засад і розвитку художньо-публіцистичного жанру есе. Посібник охоплює широке коло питань, пов'язаних із походженням та еволюцією есе як жанру в літературній і журналістській критиці європейських, американських та слов'янських культурних традицій. Матеріали посібника також висвітлюють ключові етапи становлення есе як форми художнього вираження та критичної думки, а також його роль у суспільному дискурсі й масмедійних процесах [2].

У статті «Особливості генезису жанру есе» Ю. Торговець досліджує процес зародження, формування та розвитку жанру есе в різних літературних традиціях світу. Особливий акцент зроблено на виявленні історичних та соціально-політичних чинників, що зумовили виникнення цього жанру. У роботі визначено диференційні та типологічні риси есе на початковому етапі його існування [21].

У кандидатській дисертації «Есей як жанр на перетині літератури та журналістики» (2019) К. Сільман комплексно аналізує есе як межовий жанр сучасної есеїстики, особливо в умовах цифрової комунікації. У дослідженні висвітлено історію та еволюцію жанру есею в європейських літературах, узагальнено теоретичні підходи до визначення жанротвірних ознак есею та розглянуто особливості його функціонування в художньому та масмедійному середовищах [17].

Г. Швець у своїх спостереженнях щодо жанрової диференціації есею розкриває нові аспекти функціонування цього жанру в українській літературі. Авторка зазначає, що «історію розвитку жанру есе в українському контексті можна простежити від

формування окремих рис у бароковій релігійній прозі, через щоденникові записи (Т. Шевченко), художньо-публіцистичні твори (Марко Вовчок), літературно-критичні праці (І. Франко) ХІХ століття, до повноцінного становлення жанру в рефлексивних та емоційних текстах вісниківівців» [25, с. 14]. Г. Швець підкреслює значення есею як «особливої форми на межі літератури та інших форм мислення» [25, с. 33], що робить його важливим інструментом у літературному та культурному дискурсі України. [25, с. 33]. Ю. Бурляй також висловлює подібні думки, визначаючи есей як «жанр літературної критики, статтю-начерк», що вирізняється вільним підходом до трактування теми окресленої проблеми та невимушеною публіцистично-художньою манерою викладу. Така форма інтегрує в есе елементи аналітики та особистих рефлексій, що надає твору особливого стилістичного характеру та робить його унікальним засобом дослідження й осмислення теми» [3, с. 129], тобто наголошує на поєднанні критичного, публіцистичного та художнього в жанрі.

М. Дроботенко у виданні «Практикум підготовки і написання есе» пропонує рекомендації щодо процесу створення есе як форми самовираження та аргументованого висловлення думок. У посібнику представлено структуровані методики, які допомагають оволодіти основними етапами написання есе, від розуміння теми та формування власної позиції до побудови логічної структури тексту. Матеріали практикуму містять вправи та приклади, що дають можливість здобувачам освіти відчувати себе впевненими в процесі написання, а також розвинути критичне мислення, креативність і здатність до аргументованої комунікації. Видання спрямоване на те, щоб допомогти вдосконалити навички побудови тексту, що має чітку структуру і вільний стиль, та формувати особисту думку [12].

У статті М. Греб та Н. Грони «Есе в початковій школі: композиційні особливості, методика написання» детально розглянуто формування текстотвірних умінь учнів молодшого шкільного віку. Автори підкреслюють, що серед ключових ком-

петентностей, які мають бути сформовані у школярів на всіх етапах навчання, важливу роль відіграє компетентність спілкування, яка ефективно розвивається в процесі текстотвірної діяльності, зокрема під час написання есе.

Текстотвірні вміння, як зазначають дослідники, є надзвичайно значущими в загальній системі навчальних умінь, оскільки вони лежать в основі багатьох інших компетентностей. У статті наведено приклади есе, створених учнями 4-го класу, які наочно демонструють, що написання есе сприяє розвитку самостійного мислення учнів, допомагає їм навчитися чітко й грамотно формулювати думки, структурувати інформацію, установлювати причиново-наслідкові зв'язки, добирати факти та вдосконалювати стиль письма. Автори доводять, що есе як жанр допомагає здобувачам освіти легко та виразно висловлювати свої думки, обговорювати як наукові, так і життєві теми, формувати впевненість у самовираженні, а також надає можливість висловлювати свою позицію та ділитися особистими враженнями [5].

У науково-методичному збірнику «Теорія і практика створення аргументованих текстів на уроках української мови (есе, нарис, власного висловлення)», укладеним авторським колективом у складі Н. Грони, С. Молочко, В. Ющенко та О. Попружної подано методичні рекомендації щодо створення аргументованих текстів, які спрямовані на розвиток текстотвірних умінь.

Автори надають цінні поради з організації текстотвірної діяльності, зокрема створення есе, орієнтуючи здобувачів освіти на вибір відповідної стилістики та структури залежно від конкретної мети спілкування. Завдання, які містить посібник, допомагають учням / студентам усвідомити структуру тексту, удосконалити його змістове та мовне оформлення, а також розвинути навички формулювання світоглядних позицій на актуальні проблеми, стимулюючи до критичного мислення та аргументованих роздумів [10].

У розділі «Essay as a current way of communication for educators: personally-oriented, social-philosophical, composition-

speech aspects» («Тенденції розвитку філологічної освіти в епоху цифровізації: європейський та національний контексти») колективної монографії «Trends in the development of philological education in the era of digitalization: european and national contexts» («Есе як актуальний спосіб комунікації здобувачів освіти: особистісно зорієнтований соціально-філософський, композиційно-мовленнєвий аспекти») Н. Грона детально аналізує концептуальні основи написання есе здобувачами освіти різних рівнів. Авторка акцентує на сучасному практичному спрямуванні курсу української мови, яке сприяє активізації мовленнєвої діяльності учнів / студентів, оскільки опанування мови неможливе без гармонійного поєднання освіченості, професіоналізму, креативності, а також морального та духовного розвитку.

У дослідженні обґрунтовано роль есе як засобу розвитку соціального й емоційного інтелекту. Автор есе може вільно використовувати приклади, аналогії, асоціації та уяву, що дає можливість передати особистісне бачення та сприйняття світу. Окрема увага приділена композиційним особливостям та загальним рисам есе як жанру. Наведені пропедевтичні завдання та вправи сприяють активному поєднанню пізнавальних та розумових процесів, уможливають здобувачам освіти застосовувати набуті знання в нових контекстах, креативно комбінувати та адаптувати їх для вирішення нових проблем.

Зразки есе, наведені у роботі, демонструють, що есе як жанр надає можливість вільно виражати думки, суб'єктивно оцінювати, оригінально інтерпретувати матеріал, що робить його інструментом творчої свободи. Есе є своєрідним витвором мистецтва, яке розвиває навички аналізу сучасних проблем, виявляючи діалектичне поєднання історичних принципів і об'єктивного підходу. Робота над текстами есе формує здатність об'єктивно, раціонально і практично висвітлювати теми, уникаючи заангажованості та стереотипів [27].

Нині помітно активізувалося вивчення проблеми організації текстотвірної діяльності здобувачів освіти, пошук нових підходів

до вирішення проблеми формування текстотвірних умінь у ході створення текстів різних стилів і жанрів й есе зокрема. Для нашого дослідження продуктивною є думка Н. Голуб, яка доводить, що складниками текстотвірної діяльності є три компоненти: знанневий (систематичні, міцні, сучасні, наукові, глибокі знання), аксіологічний (потреби, мотиви, цінності, ставлення) та діяльнісний (уміння і навички) – усі ці складники взаємопов'язані. Н. Голуб підкреслює важливість системної роботи з текстами на уроках української мови та акцентує на перевагах використання цього підходу в освітньому процесі. Текстотвірна діяльність формує вміння критично ставитися до прочитаного та навички осмисленого читання. Ця діяльність також сприяє розвитку уяви та творчого потенціалу, мотивуючи їх до освітньої діяльності, підвищуючи пізнавальний інтерес.

Окрім цього, текстотвірна діяльність демонструє красу і виражальні багатства української мови, розвиваючи навички естетичного сприйняття. Вона поліпшує якісні характеристики мовлення та сприяє збагаченню активного словника здобувачів освіти. Текстотвірна діяльність реалізує міжпредметні зв'язки на уроці, створює умови для пошуку й осмислення проблеми, формує навички дбайливого ставлення до мови та мовлення, сприяє розвитку мовного чуття і смаку, а також емоційно впливає на учнів / студентів, збагачуючи їхній емоційний інтелект, сприяє формуванню критичного мислення та творчості [4, с. 3].

М. Пентелюк переконливо доводить, що текстотвірна діяльність сприяє формуванню в здобувачів освіти комунікативних умінь, які згодом трансформуються в навички для реалізації в майбутній комунікативній діяльності. Це підтверджує важливість розвитку текстотвірних умінь як основи для ефективної комунікації в різних сферах життя, адже здатність висловлювати свої думки чітко та аргументовано є необхідною умовою успішної інтеграції в суспільство [14].

Аналіз актуальних досліджень есе свідчить про те, що цей жанр текстотвірної діяльності набуває все більшої ваги в освіт-

ньому процесі, адже він не лише сприяє розвитку критичного мислення та комунікативних навичок учнів, але й допомагає формувати їхню особистісну позицію. Сучасні дослідження підкреслюють значення есе як інструменту для вираження думок, емоцій і світосприйняття, що сприяє креативному самовираженню здобувачів освіти. Вони акцентують на важливості есе в розвитку соціального та емоційного інтелекту, формуванні мовної культури, а також у посиленні інтегрального підходу у вивченні української мови. Отже, есе виступає важливим елементом не лише освітнього процесу, але й загального розвитку учнів/ студентів, формуючи їх як активних учасників сучасного інформаційного суспільства.

2.2.2. Есе як синтетичний тип тексту

Ефективне засвоєння знань значною мірою залежить від мотивації здобувачів освіти до текстотвірної діяльності. Тому педагог організовує освітній процес так, щоб на кожному уроці/ занятті української мови стимулювати, підтримувати й розвивати природне бажання створювати тексти в процесі комунікації.

Есе (або есей) є синтетичним типом тексту, який здатний поєднувати кілька мовленнєвих стилів одночасно. Воно активізує комунікативну діяльність, розвиває творчі здібності здобувача освіти та його продуктивне мислення. Використовуючи есе як навчальний інструмент, педагог розвиває в учнів/студентів самостійне мислення, вчить чітко й грамотно висловлювати думки, структурувати інформацію, установлювати причинно-наслідкові зв'язки, аргументувати й удосконалювати стиль письма.

Головною метою есе є оцінка продуктивних і творчих складників пізнавальної діяльності, що передбачає аналіз інформації, її інтерпретацію, формування аргументів, порівнянь, альтернативних поглядів, узагальнень та особистої оцінки подій і явищ. В оновленій програмі з української мови для початкової школи так тлумачиться поняття цього жанру: «...розмірковування у довільній формі на будь-яку знайому тему. Не претендує на завершеність» [22].

Есе́ (фр. *essai* – «спроба», «начерк») – нарис, який характеризує літературні, філософські, соціальні та інші проблеми не в систематизованому науковому вигляді, а у вільній формі [2].

Перші художні тексти в стилі есе з'явилися ще в античності. Справжнє становлення цього жанру пов'язують із Мішелем Монтенем, який з 1572 року і до кінця свого життя працював над своїм головним твором під назвою «*Essai*». Існує загальновідома класифікація есе: філософські, літературно-критичні, історичні, мистецькі, художньо-публіцистичні, духовно-релігійні тощо. У літературі до цього жанру відносять рецензії, ліричні мініатюри, нотатки, уривки зі щоденників, листи та інші види текстів. За композиційними особливостями розрізняють також описові, оповідні, рефлексивні, критичні та аналітичні есе.

Синтезуючи різні підходи до класифікації есе, М. Балаклицький запропонував адаптовану до української практики тестотворення типологію. До неї входять такі типи есе: загальне (поєднує подорожні нотатки, філософські міркування, рефлексії над літературою), есе-лист (адресоване конкретній особі, у форматі бесіди), есе-замальовка (однотемний невеликий текст), есе-стаття (з дидактичною спрямованістю), есе-лекція (у формі промови чи доповіді) та есе-щоденник (хроніка, що акцентує увагу на авторському світобаченні).

Сьогодні есе є популярним жанром в освітніх закладах різного типу. За кордоном жанр есе має широкий спектр застосування: у середніх і вищих навчальних закладах США та країн Європи студенти пишуть есе для демонстрації розуміння теми й здатності виражати думки. Написання есе є обов'язковим елементом вступу до коледжу чи університету, де викладачі часто зазначають: *«Я знайомий із думкою експертів, тепер хочу дізнатися вашу. Здивуйте мене...»* (такий тип тексту називають мотиваційне есе, яке розкриває особистість абітурієнта та демонструє сильні сторони). Темі для таких есе можуть бути різноманітними: від розповіді про складний життєвий момент й отриманий досвід до обговорення цінностей чи життєвих принципів. Наприклад:

Зміна переконань. Розкажіть про випадок, що змінив ваше світосприйняття або ставлення до теми / події. Поділіться, як цей досвід у професійній, академічній або особистій сфері сформував ваші життєві цінності.

Захоплення та інтереси. Поясніть, чим ви захоплюєтеся, як це впливає на ваше життя та майбутні плани.

Внесок у суспільство. Опишіть проєкт або активність, якими ви змогли допомогти іншим або зробити щось корисне для спільноти.

Особистий ріст. Поділіться ситуацією, де вам довелося вийти із зони комфорту і як це сприяло вашому розвитку.

Професійна мрія. Опишіть свої кар'єрні плани, чому ви обрали цей напрям та як хочете досягти успіху. Чому ви хочете вступити в цей університет? Напишіть конкретно, звертаючись до програми і закладу, де збираєтесь навчатися. Укажіть особисті причини: чому? Уникайте загальних речень.

Провал і відновлення. Опишіть випадок, коли ви зазнали невдачі, і як це допомогло вам стати сильнішим. Як цей випадок вплинув на ваш спосіб розв'язання подібних проблем нині?

Інновації. Розкажіть про приклади впровадження змін у різних аспектах вашого життя. Це можуть бути як невеликі покращення, так і значні інновації. Важливо вказати ваші професійні якості, які допомогли досягти успіху. Опишіть, як обраний фах може сприяти розвитку ваших новаторських здібностей.

Кар'єрний план. Представте вашу кар'єрну візію, окресліть свої короткострокові та довгострокові плани. Покажіть, як навчання в цьому освітньому закладі стане важливим кроком до реалізації цих планів і підкресліть зв'язок між вашою життєвою метою та можливостями, які відкриває навчання.

Виклики та уроки. Наведіть один-два приклади викликів, з якими ви стикалися, та продемонструйте наполегливість і мужність у їхньому подоланні. Поділіться уроками, які винесли з цього досвіду, і поясніть, чому ці риси важливі для майбутнього фаху.

Розв'язання проблеми. Опишіть проблему, яку вам вдалося розв'язати або над якою ви працюєте. Це може бути дослідницьке питання, етична дилема або життєва ситуація. Важливо показати кроки, які ви зробили для розв'язання проблеми, і значення, яке це мало для вас.

Особистісний розвиток. Висвітліть подію або ситуацію, яка суттєво вплинула на ваш розвиток. Опишіть, як цей досвід допоміг вам побачити себе і світ з іншого боку, і які уроки з цього отримали.

Ваша історія. Розкажіть унікальну історію з вашого життя, яка вас змінила. Поясніть, як на неї вплинули люди чи обставини і яке значення вона має для вас.

Таким чином, есе розкриває різні аспекти особистості абітурієнта: його автобіографічні дані, мотивацію до навчання та рівень мислення. Навіть претендент на роботу може надсилати потенційному роботодавцю есе як частину заявки.

Есе сприяє розвитку соціального та емоційного інтелекту здобувачів освіти. Щоб передати події або проблеми через соціально-рольовий підхід і показати світ у власній свідомості, автор може використовувати приклади, застосовувати елементи гомологічного аналізу, проявляти уяву та фантазію. Текст есе може містити авторські роздуми, ліричні відступи, описи тощо. Ефектним есе стає завдяки несподіваним змінам думки та неочікуваним висновкам.

Основні риси есе, як правило, такі: невеликий обсяг, конкретна тема, що подається в суб'єктивній інтерпретації, довільна композиція, оригінальний стиль мислення. Есе пишеться від першої особи, даючи можливість автору емоційно оцінювати факти і викладати їх з особистого погляду. Воно відзначається аргументованістю і переконливістю, має художньо-публіцистичний характер, насичене метафорами, порівняннями, а також неповними, питальними та окличними реченнями, що надають тексту емоційності, експресивності та яскравої образності.

Есе відрізняється від твору наступними характеристиками: есе є художньо-публіцистичним жанром або творчою роботою з вільною композиційною структурою; твір же – це творча робота на певну тему, яка має чітку структуру зі вступом, основною частиною та висновком. Есе відображає суб'єктивний погляд автора на проблему, тоді як у творі ця тема піддається об'єктивному аналізу. Форма твору залежить від його типу – розповідь, опис, міркування, порівняльна характеристика чи аналіз художнього тексту. В есе переважає міркування з елементами аналізу, його мета – спонукати читача до роздумів, тоді як твір спрямований на розвиток усного й писемного мовлення.

2.2.3. Композиційно-мовленнєва характеристика есе

Огляд спеціальної літератури підтверджує, що серед науковців залишається важливою тема композиційної побудови есе. На думку М. Балаклицького, цей жанр є довільним за формою. Дослідник наголошує, що «ефект жанрової свободи створює відсутність жорстких композиційно-мовленневих схем. Рух думки невимушений, із частими переходами від конкретного до абстрактного, що неминуче розширює горизонт дослідження для пошуку істини. Єдності й цілісності кожен автор досягає за непрогнозованою схемою (структурою)» [2, с. 6]. Водночас інші науковці (Н. Зінченко, К. Шендеровський) стверджують, що есе повинно мати визначені структурні елементи: вступ, основну частину та висновок.

Відповідно до цих підходів, у початковій школі варто навчати школярів писати есе на основі триступеневої структури. У вступі потрібно сформулювати питання чи проблему, яку слід розкрити. Основна частина слугує для аргументації та обґрунтування думок, а завершальна частина підводить підсумки. До тексту варто додавати приклади, цитати, вдалі висловлювання, що сприяють роздумам і створюють враження.

Таким чином, есе – це невеликий прозовий твір із довільною структурою, який виражає індивідуальний погляд автора з

певного питання і не претендує на остаточне його трактування. На відміну від розповіді, метою есе є не зображення життєвих подій, а інформування або пояснення. Воно досягає своєї мети через пряме вираження авторської позиції та її підкріплення аргументами й фактами [9].

У зарубіжних джерелах, друкованих виданнях та інтернет-ресурсах виділяють такі *есе* [12]:

Argumentative Essay / «аргументоване есе» — це специфічний вид есе, у якому автор висвітлює тему, обґрунтовуючи власний погляд аргументами або розглядаючи протилежні позиції. Таке есе спрямоване на оцінку вміння автора мислити логічно та об'єктивно. Аргументовані есе поділяються на кілька типів: аналітичні, що підтверджують або спростовують ідею через аналіз; роз'яснювальні, де пояснюється авторська концепція; та дискусійні, що подають ідеї через уявну дискусію. Часто ці есе можуть починатися з поширеної помилкової думки, яку автор надалі спростовує.

Opinion Essay / «есе-міркування» передбачає висловлення авторської думки щодо суперечливої проблеми. Тут не обов'язково використовувати статистику чи посилання на авторитетні джерела — достатньо фактів із власного досвіду або прикладів із життя знайомих. Цей вид есе вирізняється емоційним тоном й особистісним підходом.

Persuasive Essay / «есе-переконання» має на меті переконати читача в правильності погляду автора. *Persuasive Essay* та *Argumentative Essay* є схожими, оскільки обидва вимагають переконливої аргументації. Однак головною метою *Persuasive Essay* є саме переконання, навіть без великої кількості аргументів. *Argumentative Essay*, навпаки, обговорює всі грані проблеми / питання, зважуючи позитивні та негативні аспекти.

Research Essay / «есе-дослідження» схоже на курсову чи дипломну роботу. Студент обирає тему для вивчення, аналізує її та узагальнює, подаючи власні висновки.

Scholarship Essay / «мотиваційно-презентативне есе» – цей тип есе слугує для демонстрації авторських навичок самопрезентації, що особливо актуально для отримання стипендії, гранту або вступу у ЗВО. Автор повинен показати себе як найкращого кандидата, висвітлюючи свої досягнення та цінності.

Response Essay / «реферативно-критичне есе» – це критичний відгук на твір: літературний, кінематографічний, театральний тощо. Завдання автора полягає в аналізі та оцінці роботи, вираженні власного погляду.

Compare and Contrast Essay / «порівняльно-контрастне есе» – мета цього есе полягає в порівнянні об'єктів дослідження та їхньому протиставленні. Автор аналізує якості об'єктів, які можуть бути або подібними, або значно відрізнятись. Наприклад, порівняння двох автомобілів (Mercedes чи Ford?), різних медіаформатів («Електронна книга чи паперова»), телефонів «Apple чи Samsung: яка марка телефону краща?»

Analysis / Interpretation Essay / «есе аналіз-пояснення» – популярне за кордоном, особливо як завдання для вступних іспитів. Автор інтерпретує цитату або вислів, висловлюючи власну думку, наприклад, ««Педагогіка співпраці: як учитель може навчати разом з учнями?», «Слухати учнів – значить розуміти їхні потреби», «Учитель як модель для наслідування: чи повинно бути вчительське ставлення до учнів рівним?»

Process Essay / «процесуальне есе» – спрямоване на навчання конкретним діям або виконання процесу. Це може бути інструкція, що містить корисні поради щодо виконання послідовних дій, наприклад: «Як заговорити українською правильно», «Як пишуться новини», «Як ефективно вивчати іноземні мови», «Як створити успішний блог», «Як готувати здорові страви щодня».

Мовленнєвий стиль есе характеризується виразністю, емоційністю та індивідуальністю, зокрема:

Суб'єктивність – текст есе написаний від першої особи, що дає автору змогу висловлювати особисті погляди, враження,

переживання, ставлення до проблеми. Це підкреслює індивідуальний підхід до теми.

Аргументація – есе завжди має чітке обґрунтування висловлених думок. Аргументи подаються логічно та послідовно, часто з використанням прикладів, метафор, порівнянь або цитат.

Емоційність й експресивність – есе часто містить емоційно забарвлені висловлювання, що сприяє створенню певного настрою, викликає емоційний відгук у читача. Можна застосовувати риторичні запитання, окличні та питальні речення для підсилення виразності.

Мовні тропи – використання метафор, порівнянь, алегорій, гіпербол тощо, що робить текст більш образним і виразним. Це дає можливість автору створювати яскраві картини, передавати тонкі нюанси своїх роздумів.

Невимушеність – есе, як правило, не має жорсткої структури, автор вільно «рухається» між різними складниками тексту, не боючись переважити його структурну форму. Текст може містити ліричні відступи, роздуми, відкриті запитання, що дають можливість читачеві відчутти особистий зв'язок з автором.

Інтертекстуальність та контексти – есе може містити посилання на інші тексти, цитати, факти. Автор може звертатися до культурних, історичних чи літературних контекстів, використовувати цитати класиків або популярних авторів для підкріплення аргументації міркувань.

Таким чином, композиційно-мовленнева характеристика есе охоплює вільну та індивідуальну структуру, яка виражає авторське ставлення до обраної теми в яскравій, емоційно насиченій і аргументованій формі, зорієнтоване на особистісне переживання, характеризується руйнуванням стереотипів мислення, відкритістю, можливістю по-новому бачити історію, життєвий простір.

Загальні ознаки есе

Невеликий обсяг. Хоча точні межі обсягу не визначено, зазвичай есе має від трьох до семи сторінок комп'ютерного тексту. Наприклад, у Гарвардській школі бізнесу есе може містити лише

дві сторінки, а в окремих випадках дозволяється до десяти сторінок.

Конкретна тема та її суб'єктивне трактування. Есе зосереджене на одній ідеї, яку автор розкриває в динамічному, особистісному контексті. У ньому зазвичай висвітлюється лише один погляд, що відповідає на конкретне запитання.

Вільна композиція. Есе не обов'язково слідує строгой логічній послідовності. Відомо, що його структура часто виходить за межі традиційних логічних схем, використання асоціацій, нестандартні підходи або принципів, як-от «Усе навпаки».

Невимушеність викладу. Автор намагається встановити довірливий тон спілкування з читачем, уникаючи складних або важких для сприйняття речень. Есе пишуть так, щоб читач відчував легкість і зрозумілість, а автор показав своє глибоке розуміння теми.

Схильність до парадоксів. Для привернення уваги читача в есе часто використовуються афоризми, метафори або парадоксальні визначення, що дозволяє поєднувати суперечливі твердження або думки, які тим не менш взаємодіють і здивують.

Внутрішня смислова єдність. Незважаючи на вільну композицію, есе повинно мати логічну цілісність. Ключові тези, аргументи та асоціації повинні бути узгодженими і не суперечити одна одній, демонструючи чітке ставлення автора до теми.

Орієнтація на розмовну мову. Хоча есе має бути зрозумілим і доступним, важливо уникати сленгу, кліше, канцеляризмів і надмірно легковажного тону. Мова повинна бути серйозною, але природною для сприйняття читачем. Три кити, на яких тримається есе: пишіть про те, що цікаво, про що думаєш, як хочете – й думайте, щоб текст вийшов оригінальним та цікавим.

Структура есе (формальна)

Вступ – обґрунтування вибору теми есе передбачає чітке формулювання запитання, на яке необхідно знайти відповідь у ході висловлення. Це зосереджує увагу на основних аспектах та визначає напрям роботи.

Основна частина – містить теоретичне обґрунтування вибраної проблеми та виклад головного питання. У цій частині здійснюється розвиток аргументації та аналізу, обґрунтування позицій за допомогою наявних аргументів та фактів.

Висновки – є підсумком есе, де автор узагальнює та аргументує тему. Вони можуть бути також розміщені в основному тексті, повторюючи головні ідеї або доповнюючи їх новими роз'ясненнями та трактуваннями. Як оформлювати висновок?

- *Отже, ...*
- *Підсумовуючи, скажу (вказую) ...*
- *Таким чином, ...*
- *Можемо дійти висновку, що ...*
- *Отже, бачимо, що ...*
- *На завершення підсумую ...*

Обов'язковим дискретним компонентом есе є *заголовок*. Він не знаходиться в прямій залежності від теми: окрім віддзеркалення змісту роботи, він може бути точкою відліку в міркуваннях автора. Заголовок – функційна частина тексту, він повинен привернути увагу читачів, спонукнути їх читати, відповідати темі й частково давати уявлення про зміст тексту, передавати ідею і/або настрій тексту. Варто записувати перші заголовкові асоціації, те, що крутиться в голові і виринає на поверхню, коли ви думаєте про текст. Це не обов'язково будуть вдалі заголовки, але кожне слово чи фраза може стати першою ланкою ланцюжка, яким можна дійти до вдалого варіанту.

Структура тексту може бути довільною, оскільки це коротка форма письмового викладу, тому повторення висновків не є обов'язковим. Внутрішня побудова може містити такі компоненти, як діалог, лист, щоденник, тексти дійових осіб (як у п'єсі), авторські ремарки: примітки, автобіографічні дані, а також несподівані заголовки чи ілюстрації. Найцікавіші есе відзначаються оригінальністю, парадоксальними висновками та незвичайними ідеями, що здатні зацікавити читача та сприяти новому погляду на проблему.

Внутрішня структура есе може бути довільною. Оскільки це мала форма письмової роботи, то повторювати висновки не обов'язково, вони можуть бути в основному тексті або заголовку.

Аргументація може передувати формулюванню проблеми, яка може збігатися з остаточним висновком. «Родзинки» есе – текст у формі діалогу, листа, щоденника, автобіографії, п'єси, неочікуваний заголовок, «голосні» епіграфи, ілюстрації, нестандартні ідеї та цікавий зміст. Обсяг тексту – довільний (якщо не визначено умовою завдання). Есе буде цікавим, якщо автор додав непередбачувані (парадоксальні) висновки, несподівані змістові повороти, цікаві поєднання.

Прийоми написання есе

Існує багато прийомів для написання успішного есе, окремі з них розглянемо детальніше:

- *Риторичне запитання* – використовують для розкриття й аналізу різних позицій стосовно запропонованої теми.
- *Цитування* – допомагає навчитися формулювати власні думки чітко й афористично.
- *Антитези* – сприяють розкриттю авторської думки через контрастування протилежних ідей.
- *Оперативний перехід* – полягає у зміні акценту з фактичного контексту на ментальний, може містити міркування про мистецтво, моральні й етичні проблеми, філософські концепції або наукові теорії.
- *Асоціативні відступи* – передбачають перехід від образного викладу до понятійного, від філософських питань до побутових аспектів.
- *Порівняння* – застосовують для наведення аналогій, які допомагають виявити спільні риси й узагальнити закономірності.
- *Хронологічна послідовність* – відображає послідовність подій, однак не слід зациклюватися на часових деталях, бо есе може вийти нудним; достатньо вказати час, не описуючи всі деталі. Можна описувати просторовий час (місто, вулиця, магазин, квартира та інші локації).

- *Виклад* – це може бути розповідь, що акцентує на діях чи історії, пов'язаних із темою есе, підкреслюючи важливі риси або знання. Опис характеризується яскравістю мови, цікавими деталями, які залишають читача під враженням після прочитання тексту; порівняння – в основному цей прийом використовують щодо питання, за яким потрібно описати, наприклад, досвід або невдачу; може бути *яскравий епіграф, неочікуваний заголовок*.

У «Практичних рекомендаціях із підготовки до IV етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з української мови та літератури» запропоновано таку «формулу» написання есе: *Дивуйте – заперечуйте – провокуйте – міркуйте – розповідайте – аналізуйте – аргументуйте – підсумуйте* [13].

Ось декілька порад для створення якісного есе:

На підготовчому етапі слід записувати цікаві думки, цитати, факти на берегах або в окремому записнику.

Ретельно опрацювати тему есе: підкреслити ключові терміни, добувати до них асоціації, уточнити значення необхідних понять. Не потрібно переповнювати текст усіма відомими фактами – краще оберати лише ті, що стосуються ключової проблеми і будуть цікавими читачу. Увесь текст повинен демонструвати логічний взаємозв'язок між фактами.

Вступна частина має окреслити загальний підхід до теми, сформулювати проблемне запитання чи завдання та запропонувати відповідь на нього. Важливо надати можливість читачу побачити творчий підхід, уживаючи парадокси чи протиставлення.

Ефектний початок (вступ) – дуже важливий елемент тексту. Читач визначає для себе, чи варто йому читати есе. Для створення інтриги на початку есе можна скористатися кількома підходами.

Стандартний підхід – аналіз понять, що визначені темою, з відповідями на шість базових запитань: *хто, що, коли, де, чому, як*.

Несподіваний підхід – здивування або шокування читача через спростування стереотипів або формулювання парадоксальних припущень.

Дієвий підхід – опис процесу, а причини та наслідки розкриваються пізніше. Підходить для коротких текстів.

Авторитарний стиль – наказова форма, яка демонструє впевненість автора (застосування наказових дієслів).

Інформативний підхід – одразу вказує читачеві, чого варто очікувати в тексті.

Цитатний початок – вдало дібрана цитата привертає увагу, хоча слід уникати банальних прислів'їв чи кліше.

Діалоговий підхід – звернення до читача у формі діалогу або риторичних запитань.

Основну частину есе вибудовуємо з метою переконати читача. Для цього використовуємо вагомні аргументи. Спочатку варто викласти головні ідеї та факти, навести приклади для їхнього підтвердження. Можна звертатися до будь-яких джерел (покликання на думки лідерів додадуть вагомості роботі). Кожну фразу потрібно оформити як цитату. Доречними стануть приклади з історії, суспільного життя, власного досвіду.

Есе має містити озвучену *кінцівку*. Не важливо, кінець є ствердженням будь-чого, містити запитання чи незавершені міркування. *Висновки* – не обов'язково. Це може бути вдало дібрана цитата, заклик до дії, узагальнення, ствердження будь-чого, риторичне запитання, незакінчені роздуми. Фінальні компоненти – останні абзаци (абзац) мають завершувати думку автора та залишити в пам'яті читача яскраве враження. Наприклад, пропонуємо есе, створені учнями / студентами закладів освіти Чернігівської області.

СПОДІВАННЯ НА ЗМІНИ ЧИ ВІРА У НЕЗДІЙСНЕННЕ?

Ще кілька років тому ми й гадки не мали, що штучний інтелект так змінить світ. Здавалося б, хто міг уявити, що замість тебе зможе думати апарат з електронною частиною, яка працює з інформацією як людина. Якщо тебе щось цікавить – достатньо лише однієї секунди, як відповідь опиниться на екрані.

Його використовують у різних галузях: транспорт, виробництво, фінанси, медицина, освіта та ін. Не потрібно довго думати над вирішенням складної проблеми, особливо якщо це стосується навчання – допоможе штучний інтелект. Здається, люди забули, на що вони здатні, зокрема, здобувачі освіти, які шукають можливість отримати інформацію, щоб потім присвоїти собі або списати. Вони не поважають думки, працю інших.

Усі вже звикли, що відповідь на будь-яке запитання можна знайти в інтернеті. Списуючи інформацію з інтернету або присвоюючи чужу роботу, ви не тільки вчиняєте ганебно, а ще й погіршуєте життя собі. Не розвиваючи своє мислення, креатив, вміння творити щось нове, людина втрачає здатність думати самостійно. В Україні налічується понад 12 тисяч бібліотек, але активно працюють лише 3-4 тисячі. Це приклад того, що мало хто ходить у книгозбірні. Читаючи книги, ми розширюємо свій словниковий запас, покращуємо пам'ять, а головне – підвищуємо творчий потенціал, здатність створювати щось своє, неповторне та індивідуальне. Я вважаю, що любов до книги нам мають прищеплювати ще з дитинства. Усе залежить від виховання та учителів, які мають спонукати до цього. Я вдячна моїй вчительці української мови, яка вчила «дружити» з книгою, виховувала нас бути чесними перед собою та іншими. Усі ті завдання, які ми виконували, мали на меті вдосконалити творчі вміння, інтелектуальні здібності, мовлення. Кожного літа я читала багато літератури, потім коротко занотувувала зміст прочитаного, розвиваючи здатність викладати свої думки самостійно й без інтернету. Зараз інші часи та цінності, але книга буде актуальна завжди, адже «Люди перестануть мислити, якщо перестануть читати», – писав Дені Дідро.

Штучний інтелект може привести до «форматування» знань. Студенти – майбутні фахівці – зовсім не знатимуть тієї справи, яку вивчали багато років, а учні – елементарних речей, які такі важливі в житті. А все це через те, що інформацію, яку треба вивчити, списують. Важливо говорити і з батьками учнів, адже все йде із сім'ї. Купуючи книги з готовими домашніми завданнями, батьки інколи не задумуються над тим, що не дають змогу дітям вчитися й розвиватися. Наприклад, під час педагогічної практики, спостерігаючи за

учнями, переконалася, що часто здобувачі освіти використовують інтернет-джерела для репродуктивного інформаційного процесу, щоб оцінка була кращою, але не усвідомлюють, що знань немає. І в правовому полі списування ніяк не визначено.

За кордоном уже усвідомили шкідливість недоброчесного ставлення до чужої праці й юридично окреслили цей процес. У Великій Британії відраховують студентів, у роботах яких індекс плагіату перевищує всього лише 2 %. У Сінгапурі заклади освіти застосовують сервери, які підраховують відсоток збігу кожної письмової роботи з будь-якими роботами інших здобувачів освіти. Якщо плагіат буде доведений, студента відраховують з університету. А в школі з перших днів дитину вчать указувати джерела інформації. У Стенфордському університеті скасовують оцінку, відсторонюють від навчання та призначають «виправні» громадські роботи. Є університети, де за кілька обманів порушника позбавляються права вступати до них знову. Найбільше мене вразило те, що випускнику можуть видати диплом із позначкою, що він вдавався до плагіату. У Китаї за списування можуть покарати фізично.

Отже, мені, як майбутньому вчителю, треба бути обізнаною умовами дотримання академічної доброчесності. Адже, «саме від того, як ми виховуватимемо наших дітей сьогодні, буде залежати те, як виглядатиме наше суспільство завтра». Можна багато говорити, наводити багато прикладів та головне, щоб це було дієво! Сподіваюся, зміни неодмінно настануть.... Безумовно! Адже тоді, що це, як не віра в нездійсненне? (Юлія Садовська).

ІСТОРІЯ БРАТЕРСЬКОЇ ДОПОМОГИ

Сьогодні зранку у фейсбуці прочитав, що Литва виділяє допомогу на відновлення енергооб'єктів. Згадав, як викладачка історії розказували про те, що Литва «виручала» Україну в минулому.

Згадую заняття про історію битви на Синіх Водах на чолі з князем литовським Ольгардем, який тактично розгромив татар та сприяв їхньому подальшому відступу. Ця битва стала початком перемоги над татарами. Також, була інкорпорація починаючи з 1362 р. Київщини та Поділля до складу Литовської держави, утвердження

незалежного князівства Молдавія. До речі, історики довго сперечалися з приводу того, коли саме була битва на Синіх Водах. Михайло Грушевський говорив, що найімовірніше вона відбулася близько 1363 року (можливо, не на Синіх Водах, а на Сниводі).

Ще одне цікаве заняття про битву під Оршею, коли литовсько-руське військо перемогло москвію на чолі з Костянтиним Острозьким. У цій битві москалі зазнала тяжкої поразки, втратила приблизно 30 тис. військ. Викладачка (А. Ю. Шатковська) акцентувала, що без Острозького такої перемоги не відбулося. Він тактично та психологічно переграв московитів. Ця перемога майже знищила москвію та прославила видатного військового Костянтина Острозького.

На сьогодні нам теж нелегко вести боротьбу з підступним ворогом-терористом, який б'є по енергетиці. Але без допомоги, яку нам надає Європа та наші сусіди, я б цей текст не писав. Усі ми об'єднуємося проти одного ворога – росії. Країна-терорист завжди стояла поперек горла багатьом країнам. «Підминали» Польщу, Молдавію, Литву, Ічкерію, Казахстан, Грузію. Цей список можна ще продовжувати, але головне, що не всі вистояли. Ті, хто йшов проти росії отримував ракети та артобстріли у свої домівки. росія завжди погрожує лише силою, таку річ як діалог там не сприймають як важливе.

Москалі вважають, що їх бояться, але наш народ стоїть. Наразі ми захищаємо Європу та виборюємо свою незалежність кров'ю наших громадян. Ми розуміємо, що ми вже відбили великий наступ «другої армії світу» та показали, де місце росії. Єдине, що ми просимо у тих, кого захищаємо – це допомоги. Ми цінимо таку підтримку.

Війна закінчиться: хтось залишиться в історії як герой, чие ім'я будуть згадувати з повагою, а когось будуть ненавидіти століттям (Антон Дмитрієв).

УКРАДЕНЕ ПРАВО НА ЖИТТЯ В МАЛЕНЬКИХ УКРАЇНЦІВ

Людське життя подібне до коробки сірників. Поводитися з ним серйозно – смішно. Поводитися несерйозно – небезпечно. А. Рюноске

Ще в давні часи людство дотримувалося кодексу, зокрема, правил поведінки та принципів існування серед людей. Один Закон, який

призначений для всіх часів і народів, який не втратив актуальності й на сьогодні – це десять Божих заповідей. Десять заповідей – короткий виклад вічних принципів добра, звернених до всього людства на всі часи, зокрема, заповідь «Не вбивай». Це слово єврейською мовою зустрічається у Старому Завіті – 40 разів. Оскільки саме життя в земному тілі є найбільшим Божим даром, і ніхто не має права, окрім Творця, забрати життя.

Згідно зі Старим Завітом, убивця, який вчинив навмисне вбивство, повинен бути забитий і такого вбивцю ніхто не повинен захищати, навіть, якщо той намагався врятуватись у храмі. Бог наказує брати його на смерть навіть від жертovníка, щоб вбивці не залишалось жодного притулку. Релігійні тексти виправдовують самозахист, якщо існує серйозна загроза власному життю чи життю особи (я б додав і народу), супроти якої вчинено напад, виправдовує захист моральних цінностей. Саме тому наші прадіди воліли вмерти на полі бою з шаблею в руці, ніж все життя плазувати рабами в загарбників. Вони честь і гідність свою та свого народу ставили вище, ніж земне життя в достатку.

Кожна людина має право захищати своє життя, боронитись проти того, хто посягає на нього, і здоров'я своє чи своїх ближніх. У Новому Завіті такі слова до всіх, а особливо для наших захисників зі зброєю: «Ніхто більшої любови не має над ту, як хто свою душу поклав би за друзів своїх» (Ів. 15:13).

Що ж до обов'язку захищати життя ближніх, то батьки зобов'язані захищати своїх дітей, а воїни всіх людей, їх здоров'я духовне і фізичне та майно. Я не виправдовуюю воєнну агресію росії проти України. Але, вочевидь, ми позбавляємо життя москалів на полі бою, бо захищаємо свою землю, державу, своє життя.

Чинні закони продовжують християнські постулати. У Загальній декларації прав людини в статті 3 закріплено право на життя: «Кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність». У статті 6 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 р. вказано, що право на життя є невід'ємним правом кожної людини. Це право охороняється законом. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. В Україні право на життя

закріплене статтею 27 Конституції України: «Кожна людина має невід’ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов’язок держави – захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров’я, життя і здоров’я інших людей від протиправних посягань».

Нещадана війна руйнує ці закони й людські поняття. У скількох маленьких українців, у кого війна вкрала дитинство, батьків, сім’ю чи навіть життя? Ціна російської агресії в Україні – величезна, бо нічого ціннішого за життя немає. Низка таких страшних новин....

Однією з перших жертв російської армії став 7-річний хлопчик із Києва. 25 лютого 2022 року машину його родини розстріляли росіяни, батьки хлопчика загинули. Його ж у вкрай тяжкому стані доправили до київського Охматдиту. Дитина була без тям і втратила багато крові. У документах поранена дитина була записана як «Невідомий №12». Кілька днів лікарі боролися за його життя, але 1 березня дитина померла

У Маріуполі в середині березня від обстрілу російських окупантів загинула 11-річна спортсменка Катерина Дяченко – зірочка української художньої гімнастики. Вона мала багато перемог, мріяла про спортивне майбутнє й для цього були всі підстави. Загинула в Маріуполі під руїнами будинку, розтрощеного ворожим снарядом.

У заблокованому російськими загарбниками Маріуполі загинули дві дівчинки-акторки, які грали ролі у виставі «Лев, Чаклунка та шафа» за книгою «Хроніки Нарнії» маріупольського театру. «Який сумний символізм з огляду на те, що «Хроніки Нарнії» народились у Лондонському метро під час бомбардувань нацистами Британії. Немає й не може бути пробачення окупантам», – прокоментував загибель дівчат радник мера багатотраждального міста Петро Андрющенко.

У селі Гаврилівка Нововоронцовського району Херсонської області окупанти розстріляли групу підлітків, від поранень помер 15-річний хлопець. Діти йшли по хліб та борошно та, побачивши російських військових, почали тікати. Окупанти їх розстріляли. Рашисти вирішили, що діти хочуть сфотографувати російську техніку.

У результаті ракетного удару росіян по багатоповерхівці в Одесі, що стався 23 квітня 2022 року, загинуло 8 людей. Серед убитих –

тримісячна дівчинка Кіра. Того ранку її тато вийшов у магазин, удома з Кірою залишилися мама й бабуся. Три покоління однієї сім'ї загинули в одну мить – ракета окупантів, що влучила просто в квартиру, убила молоду жінку, її донечку та матір. Чим загрозувало росії невинне немовля? Увесь світ побачив, що вбивати дітей – це нова національна ідея рф. Це страшний правовий злочин!

Вищеописані історії – це тільки невелика кількість випадків, що потрапили в пресу. Загалом, із початку повномасштабної війни в Україні загинуло 243 дитини. І з кожним днем ці цифри тільки збільшуються. Російська зброя продовжує вбивати дітей.

До цього неможливо звикнути. Не можна звикати до звірств, що коїть росія! Сьогодні вже другий рік повномасштабної війни. Діти продовжують ранились, сиротіти, гинути. Їхні будинки падають, навчання переривається. російська армія руйнує школи, дитячі будинки й лікарні. Повсякденне життя та щасливе дитинство цих дітей розбиті. Російська армія руйнує Україну, бо це – Україна.

Ми повинні голосно говорити, кричати про нашу біду, щоби весь світ почув те, що відбувається зараз в Україні з українськими дітьми. Нота протесту і співчуття, а діти гинуть...І це 21 століття, де ми говоримо про гуманізм, екологію, захист усього живого. «Це не про гуманізм. Це про шаленство ненависті та знищення під гаслами гуманізму», – наголосив 23 травня під час свого виступу на форумі в Давосі Голова Офісу президента України Андрій Єрмак.

Україна планує створити спеціальний трибунал, щоби притягнути російську федерацію до відповідальності за злочини проти нашої держави. Це буде зовсім новий формат судового процесу, схожий на Нюрнберзький, але зі своїми особливостями. Очікуємо, що він переглядатиме усі порушення росії проти України міжнародного права, починаючи ще з 2014 року. Нам треба перемогти, відстояти своє право на життя. І починати нове, квітуче життя за законами добра й справедливості. Але сьогодні знову лунає тривога...Знову дитячі життя під загрозою. Болісно дивитися, як дошкільнята з прапорцем поспішають до сховища, щоби утвердити своє право на життя (Марина Кириченко).

ПЛАГІАТ ПО-МОСКАЛЬСЬКИ

Плагіат по-москальськи – це проблема, не тільки сьогодення. У період повномасштабного вторгнення увага до «москальських крадіжок» загострилася. Явище москальського плагіату полягає в тому, що російські науковці, журналісти та інші, глибоко переконані особи про свій «самобутній народ», використовують результати досліджень та публікації українських та закордонних колег без згоди та вказівки на джерела. Інакше кажучи, грубо привласнюють собі надбання інших народів.

У росії дуже люблять говорити про її самобутність, особливість, відмінність від інших, оригінальність російської культури. Однак, насправді багато чого – від самоназви її державних символів, до таких побутових речей, як самовар і мотрійка – російського там хіба що лапті й ці, та ще «квазіпатріотизм» і безмірна зверхність. А за показною величиною приховується справжня суть країни-плагіаторки. Можливо вони не розуміють, що це явище є неприйнятним, оскільки порушує права авторів та призводить до порушення наукової етики. Окрім цього, це може призвести до інформаційної недостовірності та неправильних висновків у наукових дослідженнях.

Те, що росіяни крадуть, – не новина. Крадуть не лише блендери, сковорідки й купони-карбованці, а й присвоюють собі наших науковців і митців, ба навіть історію та народну творчість.

Наприклад, поцуплені українські пісні. У 2016 році український письменник Сергій Жадан звинуватив російського колегу Євгенія Водолазкіна в плагіаті його твору «Ворошиловград». Водолазкін відповів, що він не копіював Жадана, але визнав, що використовував його ідеї.

Скандальний «кавер» на пісню українського співака Святослава Вакарчука «Не твоя війна» сколихнув Youtube ще в 2018 році. Українці обурені та відверто кепкують з фрази «Веткі калін пакланіліся».

Український композитор і піаніст Андрій Бондаренко зауважив, що мелодія сучасного гімну росії (вона ж мелодія гімну СРСР) схожа на «Епічний фрагмент» українського композитора Миколи Лисенка.

За період повномасштабного вторгнення у соцмережах з'явилися фото поштової марки, яка наслідує український символ непохитності

та незламності. Окупанти практично повністю скопіювали знамениту ілюстрацію Бориса Гроха з бійцем Сил оборони, який посилає крейсер Москва за відомим курсом, різниця полягає лише в тому, що замість корабля – американський БПЛА MQ-9 Reaper.

А всі промислові досягнення куплено-сплагіачено на китайському AliExpress. З цих «досягнень» глузує весь цивілізований світ. Викриття та оприлюднення таких речей розвінчує міф про самотність і винятковість москалів, відкриває очі на поширені хибні думки з приводу «тисячолітніх російських брендів», що їх росія активно пропагує в усьому світі. Чи справді москальські руки й голови нічого не крали? (Дарина Сидоренко).

Отже, есе – це форма особистісного самовираження й аналізу ситуацій, яка дає можливість вільно й невимушено розмірковувати на різноманітні теми. Такий тип роботи спрямований на стимулювання навчально-пізнавальної активності, розвиток творчого потенціалу особистості та формування продуктивного і критичного мислення. Залучення учнів / студентів до написання есе сприяє їхньому самостійному мисленню, навчає чітко й грамотно формулювати ідеї, структурувати інформацію, знаходити й описувати причинно-наслідкові зв'язки, ілюструвати поняття відповідними прикладами, а також вдосконалювати стиль письма.

2.2.4. Мотиваційне есе (мотиваційний лист): самопрезентація як запорука успіху

На сьогодні відповідно до Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2022 році, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 27 квітня 2022 року № 392 (зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 02 травня 2022 року № 400) визначено мотиваційний лист як складник вступної програми майбутнього здобувача освіти.

У документі визначено, що «Мотиваційний лист – викладена вступником письмово в довільній формі інформація про його особисту зацікавленість у вступі на певну спеціальність (освітню програму) та відповідні очікування, досягнення у навчанні та інших видах діяльності, власні сильні та слабкі сторони, до якого в разі необхідності вступник може додати (у тому числі в електронній формі) матеріали, що підтверджують викладену в листі інформацію», прописано й технічні вимоги, визначено структуру листа [24].

Такий лист має подвійну цінність. По-перше, він може підвищити конкурсний бал, що може стати важливим аргументом під час вступу. За рівних результатів ЗНО/НМТ освітні заклади можуть віддати перевагу наймотивованішим абітурієнтам. По-друге, під час написання мотиваційного листа вступник отримує шанс додатково обдумати й обґрунтувати своє рішення, утвердитися в бажанні обрати конкретну освітню програму або ж переглянути свій вибір.

Проаналізуємо окремі елементи документа такого виду, адже практика подання мотиваційних листів під час вступу до ЗВО є новою для України. Мотиваційний лист повинен відповідати формальним вимогам, що ставляться до ділових листів: лаконічність, чітка структура («шапка», звертання, вступ, основна та заключна частини), неприпустимість емоцій (офіційно-діловий стиль); простота викладу, неприпустимість орфографічних і стилістичних помилок.

Важливим складником мотиваційного листа може бути інформація про соціальні навички, необхідні для здобуття професії та подальшої успішної роботи за фахом. Акцентуємо увагу на окремих помилках, наприклад (стиль викладу авторів збережено), окремі листи абітурієнтів містять або категоричну інформацію, або стереотипну (не відображає креативність майбутнього здобувача освіти), яка «блокує» значущі аспекти у виборі фаху, зміст досягнень не підкріплено конкретними здобутками:

Досвіду роботи у мене поки немає, але під час технологічної практики я отримала цінний досвід роботи у редакції місцевих газет та подала до друку безліч статей.

У школі цікавила фізкультура. Умію робити різні фізичні вправи та грати в спортивні ігри. Маю досвід у легкій атлетиці.

У школі цікавилась українською літературою, англійською мовою. Пишу вірші, які публікувалися на сайті школи, та брала участь у поетичних конкурсах. Маю сценічний досвід.

Мені дуже подобається навчати дітей, Маю досвід у проведенні свят. Сучасний вчитель має бути сміливим, комунікабельним, вільно говорити українською та іноземною мовами.

Маю невеликий досвід в написанні текстів. Я дуже комунікабельна, працьовита, терпляча.

У школі цікавилася гуманітарними дисциплінами. Я дуже дисциплінована й активна. Маю досвід виступу на сцені. Учасниця художньої самодіяльності, танцюю в хореографічному колективі.

Отже, активна діяльність в аспекті майбутньої професії висвітлена поверхово та не підкріплена конкретними досягненнями, такими як нагороди чи участь в заходах різного рівня. Заключна частина має містити короткий підсумок із двох-трьох речень, які підтверджують готовність вступника до навчання та підкреслюють його впевненість у правильності вибору освітньої програми: *«Прошу ознайомитися з моїм мотиваційним листом. Дякую за увагу, та зі свого боку обіцяю, що зроблю все можливе, щоб виправдати вашу довіру. Буду наполегливо здобувати знання»* [2, с. 56].

Під час оформлення листа автору слід уникати суперечливих та неоднозначних тем, утримуватися від висловлювання думок на тему політики чи релігії, особливо якщо його погляди значно відрізняються від загальноприйнятих. Варто використовувати прості слова та речення, аби не ускладнювати сприйняття тексту читачем. Наведемо кілька прикладів мотиваційних листів, які демонструють різноманітні підходи до самопрезентації, розкриття своїх досягнень, мотивації:

Голові приймальної комісії
Івано-Франківського технічного інституту нафти й газу
професору
Чудика Ігорю Івановичу
абітурієнтки
ПРЕСЕЛКО Євгенії Дмитрівни
вул. Геьмана Полуботка, 98,
м. Чернігів
Електронна адреса
Контактний номер телефону

Шановний Ігорю Івановичу!

Звертаюся до Вас з метою повідомити про бажання навчатися в Івано-Франківському технічному інституті нафти й газу на економічному факультеті за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Обираючи майбутню професію, переконалася, що економіка – наука про багатство, уміння ефективно користуватися життям, економічні взаємовідносини між людьми в сферах обміну, споживання, розподілу та виробництва.

Опитування Future of Jobs Report 2023 охоплює питання макро- і технологічних трендів, їхнього впливу на робочі місця, навички та стратегії трансформації робочої сили, дало можливість дійти висновку, що зросте попит на фахівців з економіки.

Події війни показали вражаючу здатність України до опору ворогу. Для того, щоб вистояти, перемогти, зберегти і відбудувати економіку, потрібні фахівці економічного спрямування. На них покладаються дуже складні та важливі обов'язки. У Єврокомісії також зазначають, що економіка України показала більшу витривалість до викликів, ніж від неї очікували, очевидно, що тут заслуга висококваліфікованого професійного складу в галузі економіки.

Війна в Україні несе в собі далекосяжні наслідки для світової економіки. Стає дедалі необхіднішою мережа світової безпеки та регіональних заходів для захисту економік від потрясінь. А це потребує

фахівців, які універсально обізнані з фінансами, банківською справою, страхування та фондовим ринком. Вважаю, що фінансова опора нині є особливо значущою.

За версією журналу «Фокус» фінансова діяльність входить до 15 найперспективніших галузей на подальших 5–10 років, а професію фінансиста визнано однією з 20 найперспективніших в наступному десятиріччі. Це підтверджує, що фінансист може побудувати кар'єру і на державному підприємстві або службі, і в приватній компанії, і працюючи «на себе», наприклад, на міжнародному валютному ринку.

На сьогодні побутує думка, що ШІ витіснить окремі професії. Проте є категорії робіт, які в найближчому майбутньому ШІ не замінить. Хоча технічно роботи працюють краще за людей, але є ще речі, на які штучний інтелект не здатен. Це насамперед завдання, що передбачають суто людські якості, як-от емоційний інтелект і нестандартне мислення, а саме на таких позиціях і ґрунтується робота в галузі фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

У запропонованій закладом освітній програмі я бачу поєднання власних і суспільних потреб та мотивів. Маю ґрунтовні знання з математики, тобто здібності до вивчення точних наук та реалізації цих знань у спеціальних комп'ютерних програмах, умію аналізувати великий обсяг інформації та логічно мислити, володію англійською мовою. Комунікбельність, діловий хист та організаторські здібності, організованість, відповідальність, дисциплінованість, уміння знаходити «спільну мову» з оточенням, працювати в команді (soft skills) допомагали мені швидко оволодіти вказаними вище твердими навичками (hard skills).

Умію розподіляти не тільки власні кошти, намагаюся проводити вартісну оцінку бізнесу, зокрема, аналізую й сучасні інвестиційні проекти, розміщені на сайті Міністерство економіки України.

У сучасному світі онлайн-банкінгу та швидкісного інтернету кожен з нас може отримати доступ до свого фінансового рахунку з будь-якого місця. А як же зробити так, щоб там завжди були гроші? Як не опинитися за межею бідності у випадку втрати роботи? Як

мати «фінансову подушку»? – цікавлюся цими та іншими питаннями. Тому пройшла ряд онлайн-курсів із фінансової грамотності, зокрема, «Фінансова грамотність для підприємців», «Особистий та сімейний бюджет», «Основи фінансів та інвестицій», «Фінансова грамотність в умовах війни».

Ознайомившись із впливовим українським університетським рейтингом, дізналася, що Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу серед чотирьох ЗВО Івано-Франківської області, які потрапили до 18-го щорічного академічного рейтингу українських університетів «Топ-200 Україна 2024», складеного центром «Євроосвіта» та міжнародною групою експертів IREG Observatory on Academic Ranking and Excellence. Експерти оцінюють університети за показниками академічної та науково-видавничої роботи, дослідницьких досягнень, у тому числі в розрізі цілей сталого розвитку ООН та впливу університетів у сферах інформаційно-просвітницької роботи, управління та навчання. Це говорить про високу підготовку за фахом, яка в майбутньому стане бонусом для працевлаштування.

Тож навчання в Івано-Франківському технічному інституті нафти й газу під керівництвом досвідчених викладачів. Ретельно стежачи за наповненням контенту сайту університету, зрозуміла, що неформальна освіта в закладі активна й ґрунтується на трьох засадах: «учитися в дії» – отримувати знання під час практичних завдань; «учитися взаємодіяти» – часто вона передбачає роботу в групах або командах; «учитися вчитися» – аналізувати власний досвід і з нього формувати нові знання. Планую бути активною учасницею цих напрямів для здобуття фахових знань.

Прошу ознайомитися з моїм мотиваційним листом.

Дякую за увагу, та зі свого боку обіцяю, що зроблю все можливе, щоб виправдати Вашу довіру. Буду наполегливо здобувати знання.

Комунальний заклад «Прилуцький фаховий
медичний коледж» Чернігівської обласної ради

Котляр Т. І.

Григоренко А.Р.

м. Прилуки,

вул. Переможна, 230

Електронна адреса

Контактний номер телефону

Я, Анна Григоренко, цього року закінчила 9 класів Ліцею №6 м. Прилуки. Звичайно, досвіду роботи в медицині не маю, але хотіла б долучитися до благородної й потрібної на сьогодні справи – лікувати. Здоров'я – це універсальна цінність людини, настільки ж важлива, як щастя та благополуччя. Здоров'я людей є пріоритетом будь-якої країни. Кожна держава прагне до побудови найкращої та найбільш справедливої системи охорони здоров'я, яка дає можливість ефективно охопити населення доступними медичними послугами високої якості.

Відповідно їй професія медичного працівника в сучасних умовах набуває особливого значення. Медичні кадри нині розглядаються як стратегічний капітал, і 70% усіх капіталовкладень у галузь охорони здоров'я у світі спрямовані саме на кадрове забезпечення. На сьогодні медики в умовах війни – це, безперечно, янголи-охоронці. Ті, хто завжди поруч, хто без вагань готовий зірватися на знайомий крик: «Медика! Медика на позицію!».

Говорячи про подвиг лікаря, героїзм, часто мають на увазі його поведінку у виняткових випадках або в особливо небезпечних умовах, пов'язаних із ризиком для здоров'я чи життя. На жаль, ми не завжди зауважуємо, що щоденна самовіддана кропітка праця лікаря також є подвигом. У моїй родині медичним працівником є моя мама. Хочу, як і вона, надавати допомогу хворим.

Умію робити уколи, обробляти рани, цікавилася курсами масажу та косметологічних послуг в інтернеті.

Люблю тварин (удома собаки, коти), особливо котів, тому маю досвід «лікарського догляду» за чотирилапими. Це не тільки обробка ран після «боїв», але й допомога під час народження потомства.

Сучасний медик має бути висококваліфікованим, гарним психологом, бути мудрим. Недаремно споконвіку медичною емблемою є змія, що п'є з чаши, – носителька здоров'я та мудрості, а слово «медцина» у перекладі з давньоіндійського санскриту звучить, як уміння користуватися великою мудрістю.

Звичайно, перевагу надаю медсестринському фаху, бо це «права рука» первинної ланки медицини. Медсестри роблять уколи, перев'язки, щеплення, ставлять крапельниці, стежать за лікуванням, що призначив лікар, в екстрених ситуаціях надає невідкладну допомогу. В операційній медсестра відповідає за готовність обладнання, забезпечує безперервність роботи хірурга.

Медсестра – це співробітник, який виконує всі призначення лікаря. Роль медсестер у діяльності будь-якого медичного закладу вкрай складно переоцінити. З цієї причини багато жінок віддають перевагу саме цій професії, яка дозволяє подбати про працевлаштування в мінімальні терміни і пред'являє набагато менше вимог, ніж до лікарів.

Саме в Прилуцькому медичному коледжі створена цілісна система практичної підготовки майбутніх медичних працівників. 80 % лікарів міста розпочали свою практику саме в студентські роки. Вони вважають, що тут отримали ґрунтовний фундамент для майбутнього фаху, бо практика в міській лікарні, міській поліклініці, шкiряно-венерологічному відділенні, міській і районній СЕС, амбулаторіях сімейного лікаря, станції швидкої допомоги, дитячій лікарні була організована чітко й продуктивно. Курси масажу, косметолога розширюють додаткові можливості для працевлаштування. Зацікавила й програма «Подвійний диплом», яка дає можливість студентам навчатися в Європі та отримати дипломи європейських університетів.

Професія медика – унікальна за комплексом вимог. Вона потребує покликання й служіння, любити свою професію, інакше він не зможе подолати величезні труднощі, що стануть на його шляху протягом тривалого навчання та у професійній діяльності, що вимагає мобілізації всіх фізичних і моральних сил. Це важка, безперервна й напружена фізична праця, яка не поділяє добу на день та ніч. Медик часто не має спокою навіть у свята чи під час відпустки. Його психологічне навантаження величезне, на грані людських можливостей.

Готова працювати за таким графіком, головне – допомагати людям, бути корисною для оточуючих.

Окрім медицини, цікавлюся малюванням (відвідувала гурток-студію 2 роки).

Прошу ознайомитися з моїм мотиваційним листом.

Дякую за увагу, та зі свого боку обіцяю, що зроблю все можливе, щоб виправдати вашу довіру. Буду наполегливо здобувати знання.

Отже, основний меседж успішного мотиваційного листа полягає в тому, щоб створити сильне та позитивне перше враження у представників освітнього закладу, до якого прагнете вступити абітурієнт. Це свого роду інструмент самопрезентації, що відображати глибокі переконання в правильності вибору фаху та пояснює, чому це рішення є свідомим і добре обґрунтованим.

Окрім цього, він слугує доказом того, що майбутній здобувач освіти уважно ознайомлені з програмами навчання, які пропонує ЗВО, і чітко уявляє, як ця програма відповідає його амбіціям і професійним прагненням.

Важливо, щоб мотиваційний лист не тільки надав інформацію про зацікавленість, але й вивсвітлював зрозуміле уявлення вступника про уміння, досвід і бажання поглибити свої знання в конкретній галузі. У результаті він повинен допомогти створити враження про себе як цілеспрямовану та відповідальну особистість, здатну до самовдосконалення, яка активно прагне досягти успіху у вибраній фаховій діяльності.

2.2.5. Пропедевтичні завдання і вправи особистісно зорієнтованого характеру

Усе є проявом творчості, а інколи й фантазії, яку не завжди вдається чітко і зрозуміло викласти. Тому пропедевтичні завдання й вправи допомагають об'єднати пізнавальний та розумовий аспекти мислення, формують уміння застосовувати раніше засвоєні знання й сформовані вміння в нових умовах, комбінувати й перетворювати їх, аналізуючи знайомі проблеми в новому

контексті. Особистісно зорієнтований підхід до написання есе передбачає створення умов для самовираження, самореалізації, висловлення власного погляду на проблему, що сприяє підвищенню внутрішньої мотивації, зниженню тривожності, зміцненню впевненості у власних силах, розвитку самостійності та формуванню позитивної самооцінки. Це, в свою чергу, сприяє успішній освітній діяльності, уключаючи текстотворчість.

Есе завжди має враховувати інтереси та зацікавлення учнів / студентів, тому завдання і вправи повинні бути доступними, цікавими, посилюючими та актуальними. Важливу роль відіграють практично зорієнтовані завдання й вправи.

Завдання 1. Інтерв'ювання. *Ви журналіст, якому належить взяти інтерв'ю в Івана Малковича – українського поета і видавця, – щоб почути, як створюють книги, дізнатися, де живе натхнення і як працюють сучасні письменники? Які запитання ви поставите?*

Завдання 2. Прочитайте тексти. *За наявними структурними елементами визначте їхній жанр. Свою думку аргументуйте.*

«ЗАЩИЩАЄМО» УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Нині оточуючі всіляко комунікують через мережу «Інтернет». Уміння правильно висловлювати думки надзвичайно важливо, але не варто забувати про грамотне спілкування, адже воно так чи інакше впливає на стосунки із співрозмовником та змінює сприйняття інформації.

Насамперед я звертаю увагу на орфографічні помилки в повідомленні. Якщо людина навіть після зауваження не перестає писати: «вибачь», «надобранічь», «нажаль», «будьласка», «чуїш» та ін, то бажання продовжувати діалог зникає. З власного досвіду можу сказати, що іноді соромно виправляти помилки, бо деякі люди можуть категорично не сприймати критику та ображатися на неї. Вважаю, що потрібно постійно вдосконалювати себе, звертати увагу на те, як ти висловлюєшся, зокрема, письмово, адже зараз здебільшого все починається з листування.

Отже, щоб уникнути помилок, варто дотримуватися таких неофіційних правил: адекватно сприймати критику, звіряти пра-

вільне написання за словником, читати. Дуже важливо підтримувати високий рівень грамотності та культури спілкування, особливо в інтернеті, де слова можуть бути сприйняті по-різному.

Головне пам'ятати, що розвиватися ніколи не пізно (Оксана Мариненко).

НЕЗЛАМНА ФОРТЕЦЯ МАРІУПОЛЬ

Усе місто, мов привид. Як у фільмі із жаків.

*Будинки обвуглені, стіни в огні –
такий Маріуполь стоїть у цій війні.*

Маріуполем місто назвали на честь дружини Павла I Марії Федорівни, однак ще до цього, у грамоті, виданої переселенцям із Криму, місто називалась «Маріанополь», тобто – місто Марії. У довоєнні часи Маріуполь був промисловим центром, курортом та морським портом. І саме наймасштабніша трагедія цієї війни сталася в цьому прекрасному місті.

За словами людей, окупанти знесли понад 300 багатоповерхівок, зруйнованих російськими ударами під час облоги міста. Центр Маріуполя перетворився на «суцільну пустку». Місто вже тоді зіткнулось з обстрілами, руйнуваннями та тимчасовою окупацією. Однак тоді його вдалось відбити завдяки силам «Азову».

Азов – це формування у складі Національної гвардії України. «Азовці» були серед українських військових, які до останнього чинили спротив російським військам у приазовському Маріуполі, оточеному фактично з перших днів широкомасштабного вторгнення Росії. Бійці «Азову» розуміли всю складність становища, але наголошували, що не будуть відступати, а боронитимуть Маріуполь до кінця, незважаючи на те, що рашисти щоденно намагаються штурмувати «Азовсталь», яка стала справжньою фортецею. Понад два місяці загарбники невпинно б'ють з усіх видів зброї по Азовсталі. Але незламна фортеця українського фронту тримається завдяки стійким українським захисникам. За їхніми спинами – не тільки останній клаптик вільної маріупольської землі. Вони захищають життя дітей, жінок і літніх людей, котрі знайшли прихисток у бомбосховищах комбінату. Скільки цивільних тут ховається від ворожої люті, достеменно невідомо. Однак за кожне життя наші воїни готові битися до останнього.

*А що ж там далі? По той бік міста?
Посеред трунів на алеї грають у м'яч голодні діти,
Контужені, але ще не згвалтовані, ще не убиті.
Але невдовзі тисячі замучених маленьких тіл
Та їх батьків убитих спалювати муситимуть ті,
Хто зможе вижити в зруйнованому kasap-нею місті.
За це убивці із рф не вб'ють їх і дадуть їм їсти
Та катуватимуть в концтаборах за те, що хочуть волі,
Що перевагу віддають свободі, а не рабській долі...
Не було світла, води та їжі..*

Люди помирали від голоду та спраги...Безперервні обстріли та хімічні атаки...

Маріуполь став суцільним пеклом на Землі. Знесені будинки переробляють у бетонну крихту, яку застосовують для будівництва доріг. Нові кладовища – це масові могили. Часто просто з табличками і номерами. Маріуполь не збирається пробачати та забувати. У першу чергу – своїм сусідам, хто працював та працює на окупантів. Хто допомагає на всіх рівнях. Хто зрадив Батьківщину.

Важко було пережити ніч у Маріуполі під потрісканим неба куполом, під будинком розбитим у тім житті на іншому березі.

Хто міг знати, що буде в березні? І кому його не пережити? (Валерія Нагорна).

Завдання 3. Напишіть есе за однією з поданих тем, які використовують на заняттях курсу *Advanced English*.

Примітка. Американські школярі на уроках англійської мови часто виконують «мовну розминку», яка полягає в написанні есе. Це не лише розвиває їхнє критичне мислення, а й покращує техніку викладу думок. Заняття з курсу *Advanced English* передбачають написання есе тричі на тиждень, і здобувачі освіти мають змогу обирати теми з понад пів сотні цікавих варіантів. Серед них такі, як:

1. *Якби ти міг викоринити злочини або забруднення довкілля, що б ти обрав і чому?*

2. *Уяви, що ти став невидимим на день. Як би ти провів цей час? Чи вважаєш це веселим або проблемним досвідом? Поясни.*

3. Ти виграв можливість 5-хвилинного безкоштовного шопінгу в будь-якому магазині. Який магазин вибереш і яка буде твоя стратегія вибору?

4. Що важливіше, на твою думку: свобода слова, право на чесний суд чи право на приватне життя? Обґрунтуй свою думку.

5. Якби ти мав можливість подорожувати з будь-яким відомим дослідником, кого б обрав і чому?

6. Чи вважаєш ти доцільним випробовування ліків на тваринах задля лікування таких хвороб, як рак чи COVID-19?

7. Поясни, чому виконання обіцянок важливе.

8. Пошта попросила тебе вибрати героя для нової марки. Кого б ти обрав і чому?

9. Ти вважаєш, що люди за своєю суттю більше добрі чи погані? Поясни.

10. Яку нагороду (реальну або вигадану) ти хотів би отримати?

11. У чому для тебе різниця між сміливістю та страхом?

12. Чи погоджуєшся ти з тим, що гроші є коренем зла? Що ще може бути коренем зла?

13. Уяви, що ти побачив своє майбутнє через кришталеву кулю. Що ти там побачив?

14. Вигадати новий олімпійський вид спорту, в якому ти став чемпіоном. Що це за спорт?

15. Що б ти обрав: утратити всі старі спогади або не мати можливості отримувати нові? Поясни свій вибір.

16. Якби тобі випала можливість провести урок, про що б ти розповів?

Завдання 4. Напишіть есе за однією із запропонованих тем.

- Чи є життєві труднощі викликом чи шансом для нових можливостей?
- Розкажіть про випадок, коли вас попросили виконати завдання, яке було для вас абсолютно новим.
- Як часто вам доводиться пристосовуватися до нових умов, і чи відчуваєте ви при цьому труднощі?
- Чи траплялося, що близький друг просив вас щось зробити, але ви не погоджувалися? Чому саме?

- Чи були у вашому житті ситуації, коли ви ігнорували поради, а згодом про це жалкували? Що вас навчила ця ситуація?
- Чи були моменти, коли ви відчували себе некомфортно або не на своєму місці? Як ви це подолали?
- Яку серйозну помилку ви зробили за останні три роки? Як ви змогли її виправити?
- Пригадайте ситуацію за останні три роки, коли хтось значно вплинув на вашу думку чи поведінку. Що стало причиною цієї зміни?
- Які знання чи навички ви перейняли від людини, якою захоплюєтесь? Як вони вам допомогли?
- опишіть випадок, коли ви зрозуміли, що вчитель або інший дорослий був неправий. Як ви реагували?
- Чи мали ви досвід роботи в малознайомому колективі? Якими були результати?
- Чи допомагають нам проблеми ставати сильнішими?
- Чи погоджуєтесь ви, що споріднена праця приносить найбільше задоволення?
- Як сьогодення екологічна безпека впливає на майбутнє покоління?
- Що, на вашу думку, означає життєвий успіх?
- Чи здатні ми змінити світ на краще?
- Чи варто людям заселяти інші планети?
- Чи слід уряду встановлювати обмеження на побутові відходи?
- Чи може багатство бути джерелом щастя?
- Як можна пробудити інтерес дітей до читання?
- Чи можуть відеоігри виконувати освітню функцію?
- Чи варто вважати вегетаріанську дієту єдиним правильним шляхом харчування?
- Чи потрібно заборонити тестування ліків на тваринах?
- Які п'ять запитань ви хотіли б поставити своєму улюбленому письменнику?

Завдання 5. Газета «Вечір» започаткувала вебпроект «Україна Incognita». Об'єктом вивчення обрана рубрика «Сімейний альбом України». У ній розміщено есе, присвячені опису життєвого шляху

як відомих, так і пересічних українців. Визначте тематику публікацій. Напишіть есе до цієї рубрики.

Завдання 6. Напишіть есе за цитатами сучасних письменників (за вибором студента): «Світ знає, куди мандрує» (Т. Малайчук). «Сучасні книжки схожі на пінопласт: кришиться і не прожовується» (Т. Зарівна); «Людина, коли щаслива, - вона гонорова. Інших недобачає. Думає, що Бога за бороду заплала. А то Бог її на своєму гачку тримає...(М. Матіос «Солодка Даруся»). «У житті є біле й чорне, - і від того воно дістає смак» (Г. Пагутяк), «...душу лікує тільки інша душа» (Г. Пагутяк); «Уся та метушня - вона нічого не означає. Вона не має жодного значення. Єдине, що має значення, що повинно мати значення, - це любов. Вона врятує світ, в кінцевому результаті... Вона просто мусить врятувати всіх нас. Не краса. Не секс. Не пристрасть. Не гроші. Не надія і точно не політика. Світ врятує любов» (Л. Дереш); «Людина хоче краще жити, піддається впливу, зраджує себе, народ, віру. За гроші вона стає манкуртом» (Р. Іваничук); «Мат дозволяє полегшити почуття нестримної швидкості буття. Мат дозволяє сучасній молодій людині спокійніше ставитися до розбіжності в поглядах на життя з дорослими» (Л. Дереш); «...Міняються імператори, не міняється людська доля» (Р. Іваничук). «Страшно сказати, що робить з людьми безнадія. Говірки стають мовчазними, веселі - зажуреними, хоробрі - боягузами, а певні - зрадниками» (В. Шкляр). «Історія нині не просто переписується, а переписується українською мовою» (С. Жадан), «Найкращі помилки, які допускаються в навчанні!» (Г. Сковорода). Світ нагадує грудку снігу в теплих руках: тане, стікає водою, проте, що далі, то холоднішими стають долоні, усе менше в них теплого відрізка, усе більше крижаної застигlosti (С. Жадан «Інтернат»), Мова зникає, коли нею не говорять про любов (С. Жадан), Де б Бог не посадив вас, ви повинні цвісти (Народна мудрість). Щастя ніколи довго не триває. Щастя все - день, година, одна хвилинка (І. Франко).

Завдання 7. Прочитайте статтю про явище фейку. У запропонованих текстах визначіть інформацію «Правда чи фейк?»

Термін «фейк» (англ. fake - підробка) має кілька значень. Часто його асоціюють із недостовірною або неправдивою інформацією. Проте це визначення не розкриває суті самого фейку, який є підробкою,

спрямованою на дезінформацію аудиторії. Фейки можуть набирати різних форм: це можуть бути відретушовані в фотошопі зображення, навмисно створені відео, фальшиві новини, які складно відрізнити від правдивих. Вигадані акаунти в соціальних мережах також є формою фейків, адже вони поширюють недостовірну інформацію. Основне завдання таких повідомлень, як інструментів інформаційної війни, полягає в дезінформації, поширенні певних ідеологій або переконань, збудженні сумнівів, провокації емоційної реакції або навіть паніки. Вони також можуть змінювати думку аудиторії, спонукати її до дій чи викликати агресію.

На боротьбу з фейками в Україні й підвищення рівня медіаграмотності населення впливають міжнародні й місцеві громадські організації. Зокрема, Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX/Україна) з 2015 року реалізовує програму медіаграмотності, яку підтримує Міністерство закордонних справ Канади та партнерські організації. Її мета – підвищити опір громадян до маніпуляцій через формування попиту на правдиву інформацію.

The Huffington Post запропонувало низку правил для виявлення фейків:

1. Читайте статтю повністю, а не лише заголовок, оскільки часто заголовок не відповідає змісту.
2. Перевіряйте надійність джерела.
3. Звертайте увагу на дату публікації.
4. Ознайомтесь із попередніми матеріалами автора.
5. Аналізуйте джерела, які вказані у статті.
6. Скептично ставтеся до сумнівних цитат і зображень.
7. Не діліться новинами лише тому, що вони відповідають вашим переконанням.
8. Перевіряйте, що інші джерела пишуть про подію.
9. Обдумуйте перед перепублікацією новини.

Цей комплексний підхід допомагає протидіяти поширенню фейків та сприяє зростанню медіаграмотності (з інтернетних джерел).

Тексти для аналізу «Правда чи фейк?»

На Чернігівщині полуницю збирають до перших морозів.

На екофермі «Копиця сіна» у Пархимові на Козелеччині у жовтні ще росте полуниця. Це третій урожай цього року. На вихідних, 26,

27 жовтня, кияни ще приїздили, збирали, – каже Наталія Копиця, власниця екоферми. – Осінь тепла, щедра. Не хоче морозити. Сорти ремонтантні. Урожай дають два рази за сезон. У цьому році більше. У липні, у кінці серпня, у жовтні. Ягода ароматна, міцна. Не така м'якенька, як улітку (З інтернетівського джерела <https://cntime.cn.ua/na-chernigivshini-polunicyu-zbirayut-do-persnih-mo-article/#:~:text=%D0%9D%D0%B0%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%BC%D1%96%20%C2%AB%D0%9A%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%86%D1%8F%20%D1%81%D1%96%D0%BD%D0%B0%C2%BB%20%D0%B2,%20%E2%80%94%D0%9E%D1%81%D1%96%D0%BD%D1%8C%20%D1%82%D0%B5%D0%BF%D0%B0%D0%B0%2C%20%D1%89%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B0>).

Консервами із собак почали годувати росіяни

Російські солдати ласують консервами з Північної Кореї, на яких написано корейською «Собаче м'ясо нуreonги». Нуreonги – це порода собак, також відома як корейський жовтий шпіц. Корейці вирощують їх для споживання. На консервах також зазначено: «Продукт виключно для армії КНДР». Про це свідчать відео, що з'являються в соцмережах.

На одному з роликів російський солдат намазує вміст консервів на хліб і з'їдає бутерброд. На другому відео солдат ЗС РФ попереджає товаришів по службі, щоб вони не їли «це чортове собаче м'ясо».

Південнокорейське інформагентство Йонхап зазначає, що уряд Північної Кореї «не тільки заохочує їсти собачатину, але нещодавно навіть провів у Пхеньяні національний конкурс серед ресторанів з приготування собачого м'яса» (Із вільних інтернетівських джерел).

З освітою в школах настане біда: предмети вчити взагалі не потрібно буде

Міністерство освіти та науки України офіційно анонсувало проведення масштабної реформи старшої профільної школи. Основна мета цих змін – модернізувати підхід до навчання у старших класах, зробити його більш гнучким та орієнтованим на індивідуальні інтереси та потреби учнів.

Починаючи з 2027–2028 навчального року, учні 10–12 класів вивчатимуть лише сім обов'язкових предметів замість нинішніх тринадцяти, що значно скоротить навчальне навантаження та дозволить зосередитися на поглибленому вивченні профільних дисциплін. До

переліку обов'язкових предметів для старшокласників увійдуть українська мова, українська література, історія України, англійська мова, математика, фізична культура та дисципліна «Захист України». Усі інші навчальні предмети школярі зможуть обирати самостійно залежно від своїх інтересів та майбутніх професійних планів (Із вільних інтернетівських джерел).

Завдання 8. *Марія Марковська в статті «Історія не про лузера (Лузер (сленг) – той, кому постійно не щастить у чомусь, невдаха)» (<https://nus.org.ua/articles/istoriya-ne-pro-luzera-44-fakty-pro-franka-shho-ne-rozkazuyut-u-shkoli/>) висловлює цікаві й переконливі думки про життєвий шлях І. Франка. Користуючись відомостями з біографії письменника, доведіть, що І. Франко не лузер.*

Завдання 9. *Проаналізуйте висловлювання Олени Малахової, експертки й тренерки Гендерного інформаційно-аналітичного центру «КРОНА», радниці з питань гендерної рівності та антидискримінації в освіті: «Чоловіки – це група, яка має привілеї і не готова відмовлятися від них». Чи згодні ви з цією думкою? Аргументуйте свою позицію.*

Завдання 10. У перші дні вторгнення росії в Україну соцмережі та ЗМІ облетіло фото з жінкою, яка годує немовля грудьми на платформі київського метро. Жінка, яка з двомісячною дитиною ховалася від бомб у метро, стала уособленням незламності усіх українських матерів та надихнула художників. *Доведіть, що жіночий образ є символом життя.*

Фото з вільних інтернетних джерел

Завдання 11. «Вечір» – онлайн-журнал українською, який досліджує вечори українців та наповнює їх корисним та розважальним контентом. «Вечір» запропонував, замість скролінгу соцмереж, узяти участь в експерименті «5 вечорів без соцмереж». Ось такі дописи там можна прочитати: *Я звикла, що телефон постійно зі мною. Онлайн понад п'ять годин щодня. Це багато. Зважилась на експеримент. Може, це покращить сон, настрій чи щось інше?*

Перший вечір спланую сама. Наступні – штучний інтелект.

Вечір 1: паніка, неандертальці та трендові светри

Експеримент припав на сопливі вечори: осінній вірус мене не оминув. Всі вечори вдома. Чим зайнятися? Ой, та просто дивитимусь кіно.

Я «сова» і лягаю близько 2-3 ночі. Вирішила вимикатись о 23:00. Бачили б ви мене о 22:55: режим «устигнути все». Усім написати, все проскролити. Одинадцять.

Перед сном ідеальний час почитати. Відкриваю книгу Джона П. Стрелекі «Кафе на краю світу»: легку історію про пошук себе. Непогано. Дочитала за півгодини. Щовечора б так. Шикарно відпочила від потоку непотрібної інформації та засвоїла потрібну. Спати?

Вмоцуюсь зручно, вимикаю світло. Та сон не йде. Йде тривога.

Беру телефон. Почистила старі фотки. Почитала новини в гуглі про неандертальців: вони були розумні, як і ми. Ознайомилась з модними светрами цього сезону. Хоча светри не ношу.

Навіщо я це роблю?..

Тривога не відпускала до ранку. Майже не спала. Поставила назад всі додатки і тільки тоді заспокоїлась (З інтернетівського джерела <https://vechir.media/vechory-yaki-meni-splanuvav-shi-zamist-skrolingu-soczmerezh-redakcijnyj-eksperiment-vechora/>)

Висловіть думку, як можна провести «5 вечорів без соцмереж».

Такі підготовчо-творчі завдання сприяють виявленню, закріпленню та узагальненню мовно-мовленнєвого матеріалу, який слугуватиме основою для створення майбутнього есе.

Завдання 12. Агенція медійного росту «Або» запустила нове медіавидання «Вечір», яке писатиме про все, що стосується життя після 18:00. Проєкт трансформувався в повноцінне медіа з тематичних соцмереж «Доброго вечора, ми з України», які агенція створила весною 2022 року. Тоді проєкт, зокрема, писав про «маленькі перемоги великої країни», щоб допомогти людям якісно переключатись із важких денних новин на інформацію, яка корисна, цікава, допомагає розвантажитись та надихнутись.

Яку б інформацію ви подали до цієї рубрики?

Завдання 13. Останнім часом слово «подкаст» лунає дедалі частіше. Мало не на кожному вебресурсі українських ЗМІ тепер можна зустріти сторінки з аудіофайлами та пропозицією підписатися на подкаст.

Подкасти – це аудіозаписи, які поширюються в інтернеті. Зазвичай ведучі та гості просто обговорюють у подкастах задалегідь визначені теми та питання. Але є й дещо складніші формати – у них переважно розповідаються історії.

З технічного погляду подкастинг не несе в собі жодної революційності. Він дійсно багато в чому дублює функції радіо, хоча більшість подкастерів не любить, коли їх порівнюють з радійниками. «Українська правда» займається розвитком та просуванням подкастів понад рік, і за цей час там вийшло чимало подкастів:

«Клятві питання» – у цьому подкастів можна знайти відповіді на клятві питання, що так нам набридають, і які стосуються актуальних суспільно-політичних тем.

«Температура - нормальна!» – подкаст про здоров'я та про те, як не хворіти, а, якщо хворіти, то правильно і без зайвої шкоди для організму.

«До попкорну з Анною Паленчук» – подкаст про кіно- та телеіндустрію, у якому українська кінопродюсерка та сценаристка Анна Паленчук спілкується з відомими особами, які розповідають про найгучніші кіно- та телепроєкти.

«Ранкова доза» — тут відомі митці, письменники, політики та блогери розказують вам свою улюблену літературну історію.

Створіть текст для подкастів (за вибором):

«*Тарас Шевченко: поет, художник, революціонер*» – обговорення багатогранності Шевченкової особистості та його впливу на українську культуру.

«*Літературний феномен Лесі Українки*» – дослідження творчості Лесі Українки як першої української феміністки та новаторки літературних жанрів.

«*Микола Гоголь: між Україною та росією*» – аналіз творчості письменника та його впливу на дві літературні традиції.

«*Іван Франко*» – мислитель, письменник, політик» – дослідження різних аспектів діяльності Каменяря та його значення для української літератури.

«*Василь Стус: поет за ґратами*» – подкаст про життєвий і творчий шлях Стуса як символа боротьби за права людини.

«*Мандрівка світом пригод із Іваном Нечуєм-Левицьким*» – огляд пригодницьких і соціально-побутових тем у творах письменника.

«*Любов і трагедія в поезії Василя Симоненка*» – аналіз поезії Симоненка як «лицаря правди» українського слова.

«*Український гумор у творах Остапа Вишні*» – огляд гумору та сатири в українській літературі.

Завдання 14. Про ставлення до творчості Івана Багряного в Україні минулих часів засвідчує «Українська літературна енциклопедія». У першому томі, виданому в 1988 році, написано, що Іван Багряний – то «український письменник у ФРН», а твори його «позначені антирадянським спрямуванням». **Чому так було написано того часу? Яку б коротку довідку вмістили в сучасне довідкове видання?**

Завдання 15. *Прочитайте вислови Л. Костенко, що стали крилатими. Доведіть прикладами з життя, що ці думки на сьогодні є актуальними.*

Багато лих мають своїми коренями саме те, що людину з дитинства не вчать керувати своїми бажаннями.

Без будь-кого з нас Батьківщина може обійтися, але будь-хто з нас без Батьківщини – ніщо.

Виховуючи свою дитину, ти виховуєш себе.

Дитина – дзеркало родини; як у краплі води відбивається сонце, так у дітях відбивається моральна чистота матері і батька.

Для того щоб виховати справжніх чоловіків, потрібно виховувати справжніх жінок. Егоїзм – першопричина раку душі.

Єдине, що від нас іще залежить, – Принаймні вік прожити як належить.

Життя людського строки стислі. Немає часу на поразку...

Закоханий у себе не може бути здатний на справжню любов.

І все на світі треба пережити. І кожен фініш – це, по суті, старт. І наперед не треба ворожити, і за минулим плакати не варт. («Пісенька з варіаціями»)

Любов – це насамперед відповідальність, а потім уже насолода, радість.

Любов шляхетна тільки тоді, коли вона сором'язлива.

Люди, яких можна поважати, вже дорослі.

Людина звелася над світом усього живого насамперед тому, що горе інших стало її особистим горем.

Людина лише тоді по-справжньому дорожить життям, коли в неї є щось несумірно дорожче за власне життя.

Людина народжується на світ не для того, щоб зникнути безвісною пилінкою. Людина народжується, щоб лишити по собі слід вічний.

Людина така, яке її уявлення про щастя.

Музика – це мова почуттів.

Найвище уміння почати спочатку життя, розуміння, дорогу, себе.

Нікчемність – рідна сестра підлості.

Пери ніж полюбити в дівчині жінку, полюби в ній людину.

Поезія – це завжди неповторність, Якийсь безсмертний дотик до душі.

Розніжені й розбещені індивідууми формуються тоді, коли в їхньому житті домінує єдина радість – радість споживання.

Роки дитинства – це насамперед виховання серця.

Сім'я – це джерело, водами якого живиться повноводна річка нашої держави. Сובість – це емоційний страж переконань.

Справжня любов народжується тільки в серці, що пережило турботи про долю іншої людини.

Там, де в жінок не розвинуте почуття честі й гідності, процвітає моральне невігластво чоловіків.

Там, де є суворість і вимогливість жінки, дівчини, юнак стає справжнім чоловіком.

Той, хто не знає меж своїм бажанням, ніколи не стане гарним громадянином.

Той, хто по-справжньому любить Батьківщину, – з усякого погляду справжня людина.

Чужа душа – то, кажуть, темний ліс. А я скажу: не кожна, ой не кожна! Чужа душа – то тихе море сліз. Плювати в неї – гріх тяжкий, не можна. («Маруся Чурай»).

Що доля не легка, – в цім користь своя є. Блаженний сон душі мистецтву не сприяє.

Якщо люди говорять погане про твоїх дітей – вони говорять погане про тебе.

Висновки. Компетентний мовець має вправно володіти арсеналом лексичних засобів, засвоєння яких ґрунтується на лінгвометодичних положеннях: Слово повинно вивчатися не ізольовано, а як елемент, що органічно вписується в лексичну систему мови, у лексико-семантичні й словотворчі групи, у контексті частин мови. Кожна лексична одиниця аналізується в порівнянні з іншими в межах певної парадигми; правильне використання слова в мові залежить від опанування його лексичної та синтаксичної сполучуваності. Важливим є також розуміння стилістичної функції слова для створення виразного висловлювання, як-от есе. Для здобувачів освіти це своєрідний витвір, що передає емоції, думки, демонструє здатність логічно оцінювати явища, використовувати різні форми мислення та мовлення, як логічне, так і образне.

Зміст есе втілюється у цілісному розумінні світу та ставленні автора до нього, у здатності аналізувати актуальні питання сучасності, а також у висвітленні тем з урахуванням принципів історизму й об'єктивності, поєднуючи раціонально-логічні та практичні підходи й уникаючи упередженості. Процес створення есе є динамічним і поступовим, надаючи простір для творчості: дозволяє вільно висловлювати думки, суб'єктивно оцінювати, нестандартно підходити до викладу матеріалу.

Отже, написання есе є цікавим і корисним процесом, що сприяє розвитку компетентностей, підвищує якість знань та соціальну інтеграцію. У сучасному світі створення есе стало необхідною умовою багатьох міжнародних освітніх програм. У багатьох університетах США уміння писати есе є обов'язковою частиною освітньої підготовки, що дає можливість здобувачам освіти демонструвати здатність мислити, аргументувати, комунікувати і виражати свої погляди й переконання. Вправне есе дає можливість автору показати знання теми, представити широкий спектр ідей та міркувань.

Есе як сучасний інструмент текстотвірної діяльності є ефективним засобом формування особистої позиції та розвитку творчого мислення здобувачів освіти. Завдяки свободі викладу думок і можливості аналізу актуальних проблем, есе сприяє розкриттю індивідуальності кожного учня / студента, навчає аргументовано висловлювати власні погляди та креативно підходити до вирішення завдань. Уміння писати есе не лише розширює мовно-мовленнєві компетентності, але й готує здобувачів освіти до свідомої участі у суспільному житті, дає змогу осмислено комунікувати та втілювати ідеї у реальність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієць О. М. Методика опрацювання науково-навчальних текстів у старших класах з поглибленим вивченням української мови: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.02. Херсонський державний університет. Херсон, 2007. 22 с.

2. Балаклицький М. А. Есе як художньо-публіцистичний жанр: Методичні матеріали для студентів зі спеціальності «Журналістика. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. 74 с.
3. Бурляй, Ю. С. Основи літературно-художньої критики. Київ: Вища школа, 1985. 245
4. Голуб Н.Б. Робота з текстами на уроках української мови у процесі вивчення синтаксису й пунктуації у 8–9 класах. *Українська мова і література в школі*. 2017. № 1. С. 2–8.
5. Греб М., Грона Н. Есе в початковій школі: композиційні особливості, методика написання. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки: зб. наук. праць*. Бердянськ: БДПУ (категорія “Б”), 2019. Вип. 2. С. 143–150.
6. Грона Н. В. Власне висловлення: змістовий, мовний, композиційний аспекти. *Матеріали II Міжрегіональної наук.-практ. конференції педагогічних, науково-педагогічних працівників та студентів*, м. Чернігів, 21 лютого 2020 р. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя. 2020. С. 18–21.
7. Грона Н. В. Есе як комунікативна форма тексту в системі текстотворчих умінь учнів молодшого шкільного віку. *Наукові записки: зб. наук. праць*. Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. Випуск 11. *Серія: проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. С. 138–141.
8. Грона Н. В. Медіатекст у вивченні дисциплін філологічного циклу: змістовий та функційний аспекти. *Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції педагогічних, науково-педагогічних працівників та студентів «Модернізація мовно-літературної освіти: досвід, проблеми, перспективи»* (м. Чернігів, 21–22 лютого 2022 р.). Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2022. С. 28–31.
9. Грона Н. В. Підготовка студентів педагогічних коледжів до формування у молодших школярів текстотворчих умінь. Ніжин: ПП Лисенко М. М., 2017. 592 с.
10. Грона Н., Молочко С., Ющенко В., Попружна О. Теорія і практика створення аргументованих текстів на уроках української мови (есе, нарис, власного висловлення). *Українська мова і література в школі*. 2020, № 67. Науково-методичний збірник Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського. 101 с.

11. Державний стандарт профільної середньої освіти, 25 липня 2024 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/66a/3b9/644/66a3b96443c48380633931.pdf> (дата звернення: 10.11.2024).
12. Дроботенко М. Практикум підготовки і написання есе (2018) URL: <https://www.pedagogic-master.com.ua/Drobotenko.pdf> (дата звернення: 11.11.2024).
13. Дроздовський Д. І., Гримашевич Г. І., Калинич О. В., Кузьмич О. О., Приходько О. Ю. Практичні рекомендації з підготовки до IV етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з української мови та літератури. Харків: Соняшник, 2017. 69 с.
14. Пентилюк М. Сучасні підходи до типології уроків. *Дивослово*. 2008. № 6. С. 2-5.
15. Радзівська Т. В. Текст як засіб комунікації; відп. ред. М. М. Пещак. [2-е вид., стереот.]. Київ: НАН України; Інститут мови, 1998. 194 с.
16. Сільман К. В. Есеїстика як перехідне жанрове утворення: теоретичний аспект. *Наукові праці: науково-методичний журнал*. Вип. 289. Т. 301. *Філологія. Літературознавство*. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. С. 137-143.
17. Сільман К. В. Есей як жанр на перетині літератури та журналістики: дис. ... канд. філол. наук 10.01.06 «Теорія літератури». Чорноморський національний університет імені Петра Могили. Миколаїв, 2019.
18. Сільман К. В. Жанр есею з погляду теорії комунікації. *Закарпатські філологічні студії*. Випуск 3. 2018. С. 130-136.
19. Сільман К. В. Мікротопос етнічності в сучасній українській есеїстиці. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Вип. XV. *Серія: Філологічні науки*. 2018. С. 181-188.
20. Сільман К. В. Письменницька інтернет-есеїстика як різновид масової літератури. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. Філологічні науки (літературознавство): зб. наук. праць / за ред. О. С. Філатової. № 2 (16). Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2015. С. 261-265.
21. Торговець Ю. І. Особливості генези жанру есе. *Studia philologica*. 2013. Вип. 2. С. 83-87
22. Українська мова. 1-4 класи загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання URL: http://www.mon.gov.ua/images/gr/pr/ukr_mova.doc (дата звернення: 15.11.2024).

23. Українська мова за професійним спрямуванням: навчальний посібник для студентів спеціальності 061 Журналістика /укладач: Н. В. Грона. Ніжин, 2022. 202 с.
24. Умови прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2022 році <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/vstupna-kampaniya-2022/umovi-prijomu-dlya-zdobuttya-vishoyi-osviti-2022-roku> (дата звернення: 15.10. 2023).
25. Швець, Г. Д. Есеїстика Василя Барки: жанрова специфіка та проблематика: дис. ... канд. філол. наук. Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Київ, 2006. 166 с.
26. Ярмолюк А.В. Текст як засіб розвитку комунікативних умінь учнів 5-х класів. *Укр. мова і літ. в школі*. 2005. № 7. С. 15–18.
27. Hrona N. V Essay as a current way of communication for educators: personally-oriented, social-philosophical, composition-speech aspects. Trends in the development of philological education in the era of digitalization: European and national contexts: Scientific monograph. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2023. P. 607–622.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Петро Бойчук – кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України, ректор КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Олена Семенов – доктор педагогічних наук, професор, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка.

Наталія Грона – доктор педагогічних наук, доцент, Комунальний заклад «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Івана Франка» Чернігівської обласної ради, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Ольга Фаст – кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародної співпраці КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Тетяна Бортнюк – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій, КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Марія Козігора – доктор філософії за спеціальністю Психологія, викладач кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти, КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Надія Горбач – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти, КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Олена Стрельбіцька – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри філології, КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Мар'яна Лук'янчук – кандидат педагогічних наук, викладач іноземних мов, КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Валентина Триндюк – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філології, КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Марія Замелюк – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти, КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Наталія Сакір – викладачка кафедри теорії та методики дошкільної освіти, КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Анна Зарицька – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва, завідувачка циклової комісії методики музичної освіти та вокально-хорової підготовки, КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Богдана Жорняк – кандидат педагогічних наук, завідувачка кафедри музичного мистецтва, КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Дарина Чамахуд – доктор філософії з мистецтвознавства, старший викладач кафедри музичного мистецтва, КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Василь Шкоба – заслужений працівник освіти України, старший викладач кафедри музичного мистецтва, завідувач відділення музичного мистецтва та фізичної культури, КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Олена Ярмолюк – доктор філософії, старший викладач кафедри музичного мистецтва, КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Світлана Ткачук – спеціаліст вищої категорії, викладач методист циклової комісії методики музичної освіти та вокально-хорової підготовки, Луцький педагогічний фаховий коледж.

Олександр Митчик – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, завідувач кафедри теорії та методики фізичної культури, КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Едуард Косинський – викладач фізичної культури кафедри теорії та методики фізичної культури, КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Олеся Дишко – доцент кафедри фізичної культури, кандидат педагогічних наук, доцент, КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради.

Для нотаток

Наукове видання

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В СУЧАСНІЙ СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ ПАРАДИГМІ

*Колективна монографія,
присвячена 85-річчю Alma mater*

*За загальною редакцією
кандидата педагогічних наук, доцента,
заслуженого працівника освіти України П. М. Бойчука*

Друкується в авторській редакції
Верстка *Лони Савицької*

Формат 60×84^{1/16}. Обсяг 41,62 ум. друк. арк., 41,13 обл.-вид. арк.
Наклад 300 пр. Зам. 167. Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. +380669362549).
Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р.